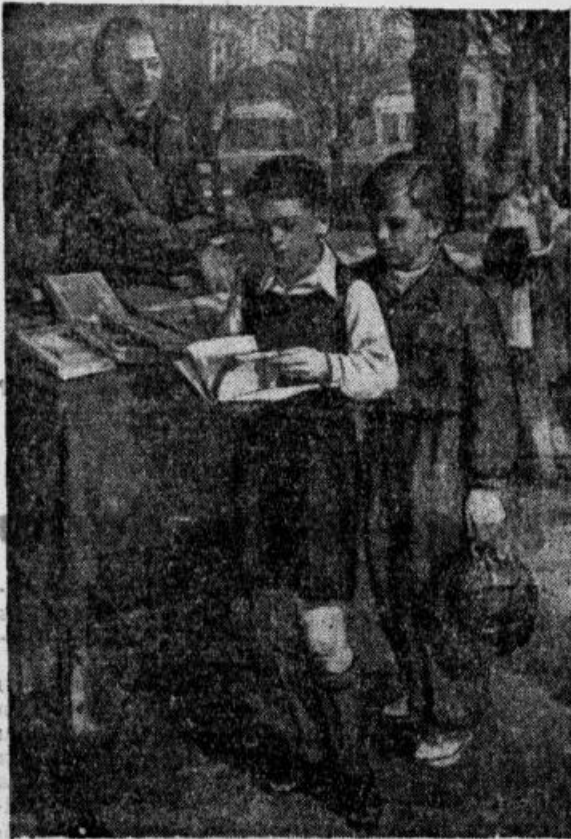

I. Kozlovs

RAIŅA APCIETINĀSANA

M. Terpilovska

JAUNA GRĀMATA

Latviešu un krievu mākslas muzejā atklāta Padomju Latvijas tēlotāju mākslinieku darbu 1953. gada republikaniskā izstāde, kurā piedalās 98 autori ar 187 darbiem: gleznām, skulpturām, grafikām, akvareļiem, plakātiem, politiskām karikatūrām. Uzņemamos: gleznu reprodukcijas.

Ed. Kalniņš

PIE JŪRAS

Sarunā ar mūsu līdzstrādnieku LPSR kultūras ministra vietnieks V. Kalpiņš pastāstīja:

— 1954. gadu padomju tauta sa gaida savu radošo spēku vispārēja kā plānā apstākļos. Tas, protams, ne var neatpoguļoties arī mākslā.

Mūsu teātri nākamajā gadā savos repertuāra plānos un visā savā radošajā organizatoriskajā darbībā balstīsies uz lielāku patstāvību. Lai teātru darbs rītu labvēlīgākos apstākļos, valdība sniegs tiem lielu palīdzību, piešķirīs lielus līdzekļus, lai pilnīgi likvidētu finanšu parādus, kas bija radušies dažos teātros.

1954. gada pirmās puses teātru repertuāra plānos uzmanību saista vispirms latviešu autoru oriģinālu uzvedumu skaits pieaugums. Akademiskais Dramas teātris jau nākamā gada pirmajos mēnešos sniegs V. Lāča romāna «Uz jauno krastu» dramatisējumu, ko izveidojis A. Ammanis Brēdītis un V. Saulskains, kā arī Annas Brodeles jauno lugu «Avarija», kurā parādīta lauku jaunu dzīve, tās nepārtraukta augšupeja.

Arī Dailes teātris strādā pie divām latviešu autoru oriģinālām, kas vēstītas mūsdienu tematām. Tās ir —

M. Zimtera un A. Vilka jaunā luga «Skabargas» un P. Pētersona «Ista mīla». A. Brodeles lugu «Avarija» uzvedīs arī Liepājas teātris.

Jānozīmē, ka šajā sarakstā maz jaunu vārdu. Daudz drošāk jāizvirza jauno tēlu kadri. Tas īpaši attiecas uz teātriem, kas pirmā pusgada plānā jau paredzēti uzvest nevienu latviešu padomju oriģinālu, piemēram, Jaunatnes teātris, Leona Paegles vārdā nosauktais dramatisks teātris (Valmieru) un LPSR Krievu Dramas teātris. Daugavpils Krievu Dramas teātris nākamajā gadā paredz pabeigt darbu pie J. Sūrikova un V. Kaņņeva lugas «Zīle kalnā».

Teātru repertuārā iekļauti arī latviešu klasiskās dramaturģijas darbi. Skatītāji redzēs vienu no R. Blaumaņa labākajām lugām «Indrānu» Akademiskajā Dramas teātri, A. Brēdītis «Princesi Gundegu» un J. Raiņa «Zelta zirgu» Jaunatnes teātri. Jāatzīmē, ka tas būs pirmais «Zelta zirga» iestudējums krievu valodā Valērija Brjusova lieldarba tulkojumā.

Pirmā pusgada plānos gada pilnu vietu iegem Andreja Upīša dramatur-

ģija. Dailes teātris uzvedīs «Ziedošo tukšnesi», Liepājas Dramas teātris — «Atrātnes vīrus», Daugavpils teātris — «Kallias lidojums». Līdz šā gada beigām Krievu Dramas teātriem jāsaņem «Peldētāja Zuzanna».

Līdztekus latviešu padomju dramaturģu lugu teātri plaši izmantos arī citu padomju autoru darbus, pirmā kārtā — krievu. Repertuārā bagātīgi pārstāvēta kā krievu, tā arī rietumu klasika. Iestudēs Gorkija, Čehova, Salтиковa-Ščedrīna, Sekspira, Lope de Vega un citu klasiku lugas. Nav šaubu, ka interesi izraisīs Salтиковa-Ščedrīna satīras «Enas» uzvedums Dailes teātri un «Karaļa Lira» iestudējums Valsts Krievu Dramas teātri. Šis teātris iestudē arī lielu krievu rakstnieka Maksima Gorkija padomju dzīvei veltīto lugu «Somovs un citi».

Zināma rošība sagaidāma arī republikas muzikālās dzīvē. Var cerēt, ka 1954. gads valstī sāksies ar pirmās mūsu dienā vērtīgās latviešu operas rašanos. Runa ir par komponistu M. Zariņa un dziednieka Fr. Rokpeļa jauno operu pēc romāna «Uz jauno krastu»

motiviem. Iestudēs arī pirmo latviešu padomju muzikālo komediju — «Draudzības uguns» (A. Zilinska muzika E. Zālītes librets).

Sekojoši citi Padomju Savienības kūrvieta plemēram, nākamajā vasarā Dzintaros notiks vairāku lielu simfonisku koncertu. Blakus monumentāliem simfoniskiem skaņdarbiem programā būs ietverta arī populārā muzika — rikos valšu, uvertiuru utt. vakarus. Otrsvaig pasākums šai nozarē būs koncerti jaunatnei un kolchozniekiem, kuros līdz ar Radio simfonisko orķestri piedalīsies arī mūsu republikas, Maskavas, Leningradas un citu pilsētu soli.

Tiek veikti priekšdarbi, lai nākamajā gadā radītu latviešu estrādi, kurā paredzēts izmantot mūsu dramatisko un muzikālo teātru labākos spēkus.

Par viesizrādēm pagaidām var leikt, ka vasarā pie rīdziniekiem ieradīsies Maskavas Dramas teātris. Mūsu teātriem Leningradā viesosies Jaunatnes teātris. Pirmo reizi savā pastāvēšanas laikā ārpus republikas robežām viesizrādes sniegs arī Muzikālās komedijas teātris.

Kinematogrāfijā, līdztekus galvenajam darbam — «Uz jauno krastu», gada beigās paredzēts sākt uzņemt filmu «Sirdsaprība» pēc Annas Brodeles scenarija. Bez tam tiks radīta liela krāsaina filma — latviešu mākslas meistaru koncerts. Nākamajā gadā paredzēts uzņemt arī īsmetrās komediju. Turpināsies darbs pie filmas scenarija pēc R. Blaumaņa noveles «Salna pavasaris» un citām (autori J. J. Vagns un S. Nagornijs), pie A. Imernaņa un G. Čirujā scenarija filmām «Trīs tēnas Kristportā», kā arī pie Z. Griņas scenarija par mūsu zvejniekiem.

Nopietns pārbaudījums dokumentālās kinematogrāfijas darbiniekiem būs Visavienības lauksaimniecības izstādes pasūtīto filmu uzņemšana, turās jāatspoguļo mūsu kolchozu un padomju saimniecību pirmrdndnieku sasniegumiem.

Viens no svarīgākajiem uzdevumiem nākamajā gadā ir krietni un vispusīgi sagatavoties 1955. gada Dziesmu svētkiem, radot tiem pilnvērtīgu repertuāru.

Tādi pamata virzieni ir latviešu mākslas attīstības plāni nākamajā gadā. Svarīgi, lai tie piepildītos dzīvē un lai mūsu māksla būtu tautas un tās varoņu darbu cienīga.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

13. DECEMBRĪ

Nr. 50 (465)

PSKP Centralajā Komitejā, PSR Savienības Ministru Padomē, PSRS Augstākās Padomes Prezidijā

PAR 300. GADADIENU KOPŠ UKRAINAS ATKALAPVIEŅOŠANĀS AR KRIEVIJU

PSKP Centralā Komiteja, PSR Savienības Ministru Padome un PSRS Augstākās Padomes Prezidijs pieņemusi lēmumu 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, kas palet 1954. gada janvārī, plaši atzīmēt kā izcilu vēsturisku notikumu, ukraiņu un krievu tautas un visu Padomju Savienības tautu lielus nacionālus svētkus.

Lēmumā teikts, ka šis ievērojamais notikums valnagoja ukraiņu tautas gadsimtiem ilgo cīņu pret svešzemniekiem verdzinātājiem — par atkalapvienošanās ar krievu tautu vienotā Krievijas valsti.

Ukraiņu tauta, kas tzaugusi no kopīgas saknes — senkrievu tautības un ko ar krievu tautu saista kopīga izcelsšanās, visas vēsturiskās attīstības tuvums un kopība, pastāvīgi ticās pēc apvienošanās ar brālīgo krievu tautu. Ilgu laiku Ukraina bija svešzemnieku verdzības jūgā un cieta drausmīgu postu un nedienas no turku-tataru chanu kļūtāju ordu agresīvajiem uzbrukumiem un poļu šlachtas spaidiem. Ukraiņu tauta, kurai draudēja iznīcināšana, pastāvīgi cīnījās pret svešzemnieku-verdzinātāju spaidiem.

1648.—1654. g.g. atbrīvošanās karā ukraiņu tauta izcīlā valstsvīra un karavadoņa Bogdana Chmeļņicka vadībā varonīgi cīnījās par Ukrainas atbrīvošanu no poļu šlachtas spaidiem, par Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Bogdana Chmeļņicka vēsturiskais nopelns ir tas, ka viņš, pauzdam ukraiņu tautas tiesmi pēc ciešas savienības ar krievu tautu un vadīdam ukraiņu valsts izveidošanas procesu, pareizi izprata tās uzdevumus un perspektīvas, redzēja ukraiņu tautas glābiņu tās apvienībā ar lielo krievu tautu.

Galvenais un izšķirošais spēks atbrīvošanās karā bija apspēstā zemniecība, kas cīnījās par Ukrainas atbrīvošanu no svešzemnieku verdzības un vērsās pret fēdalo dzimtkungu sociālajiem spaidiem. Ukraiņu tautas cīņa pret poļu šlachtu radā plašu atbalstu un simpatijas poļu zemniecībā, kura cieta no poļu fēdaju spaidiem. Tautas kustības plašo vērtību atbrīvošanās karā un tās izcilos panākumus veicināja krievu valsts un sevišķi Krievijas tautas masu pastāvīgā palīdzība un atbalsts.

So visas tautas cīņu valnagoja Pēteraslavijas Rada 1654. gada 8. (18.)

janvāra lēmums par Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, kas bija varena brīvību mīlošās ukraiņu tautas grības izpausme, apliecināja tās mūžsenos centienus un cerības un lezīmēja pagrieziena posmu tās dzīvē. Ukraiņu tauta, uz visiem laikiem saistīdama savu likteni ar asinsradniecīgo brālīgo krievu tautu, kurā tā vienmēr redzēja savu uzticamo aizstāvi un sabiedroto, tādējādi izglāba un saglabāja sevi kā nāciju.

Tam, ka Ukraina atkal apvienojās ar Krieviju, kaut gan Krievijas priekšgalā toreiz atradās cars un muļnieki, bija izcila progresīva nozīme ukraiņu un krievu tautas tālākajā politiskajā, ekonomiskajā un kultūras attīstībā — divu lielu slavu tautu apvienošanās, neraugoties uz carisma, krievu un ukraiņu fēdaju un buržuāzijas reakcionāro politiku, tuvināja Krievijas un Ukrainas tautas, kuras izraudzījās vienīgo pareizo ceļu kopējā cīņā pret visiem ārējiem tenaidniekiem, pret kopīgiem apspiedējiem, pret dzimtkungiem un buržuāziju, pret carismu un kapitalistisko verdzību.

Pretrīti cariskajai reakcionarajai nežēlīgas nacionālās kolonizācijas apspēšanas politikai krievu tautas labākie dēli vienmēr atzina Ukrainas tiesības uz nacionālo neatkarību un kopīgi ar ukraiņu tautas progresīvajiem darbiniekiem cīnījās pret Krievijas tautu sadalīšanas kaunpilno politiku, ko piekopa krievu un ukraiņu muļnieki un buržuāzija un viņu rokaspulši — lielvalstiskie šovinisti un ukraiņu nacionālisti.

Pamatojoties uz kopējo cīņu pret apspiedējiem un svešzemniekiem leka rotājiem, kuri tīkoja pēc krievu un ukraiņu zemem, attīstījās un nostiprinājās abu lielo brālīgo tautu ciešā, nesaraujamā draudzība. Šis draudzības dīze sasniegumi spīgti un pārliecinoši atmasko buržuāziski nacionālistisko sagrozījumu pretautisko būtību Ukrainas un Krievijas atkalapvienošanās vēsturiskās nozīmes novērtējumā, uzskatāmi rāda, cik vērtīgi ir visi buržuāzisko nacionālistu mēģinājumi ledragāt un izjaukt ukraiņu krievu un citu Padomju Savienības tautu nesaraujamo savienību.

Krievu, ukraiņu un visu pārējo Krievijas tautu tālākajā attīstībā izšķiroša nozīme bija tam, ka vēstures arenā pa-

radījās Krievijas proletariats — visrevolucionārākais pasaulē un tā kaujinieciskais avangards — Komunistiskā partija.

Komunistiskās partijas vadībā Krievijas tautas, realizēdamas Lielo Oktobra socialistisko revolūciju, atbrīvojās no kapitalistiskās verdzības važām un pavēra tautām ceļu uz socialismu. Ukraiņu tauta pirmā pēc krievu tautas uzsāka socialisma ceļu, panāca beidzot savu mūžsenā sapņa piepildīšanos, izveidojama savu nacionālo Ukrainas valsti un tādējādi levididama jaunu un patiesāmi slaveni savas vēstures posmu.

Krievu un ukraiņu tautas brālīgā savienība un draudzība nostiprinājās un norādījās Lielajā Oktobra socialistiskajā revolūcijā, pilsoņu kara ugunīs pret leksējo kontrrevolūciju un ārzemju militāro intervenciju, socialistiskās celtības procesā, Lielā Tēvijas kara vēsturiskajās kaujās pret vācu fašistiskajiem tebrucējiem.

Padomju Savienības tautu izcīnīto pasaulesvēsturisko uzvaru rezultātā, pateicoties lejnīskli staļinskās nacionālās politikas realizēšanai, ukraiņu tauta spēja realizēt savu nacionālo atdzimšanu, no jauna apvienojot visas ukraiņu zemes vienotā Ukrainas padomju socialistiskā valstī.

Krievu un ukraiņu tauta, kas sasniegušas grāndzīnus panākumus ekonomiskajā un kultūras celtniecībā, tagad kopā ar visām brālīgajām mūsu zemes tautām Komunistiskās partijas vadībā droši let uz priekšu pa ceļu uz komunismu.

Ukraiņu un krievu tautas, visu Padomju Savienības tautu nesatricināmā mūžīgā draudzība ir glābiņa ukraiņu tautas, tāpat kā pārējo Padomju Savienības tautu nacionālajai neatkarībai un brīvībai, nacionālās kultūras uzplaukumam un zefāšanai.

PSKP CK, PSR Savienības Ministru Padome un PSRS Augstākās Padomes Prezidijs savā lēmumā uzlikusi par pienākumu visām padomju organizācijām izcelto vēsturisko notikumu — 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju plaši atzīmēt kā lielus nacionālus svētkus, organizēt lekcijas, referātus un pārrunas, vēltītus šim svarīgajam notikumam mūsu Dzimtenes vēsturē un Padomju Savienības tautu draudzības tālākai nostiprināšanai.

LEVS PROZOROVSKIS

JĀBRAUC

Stāsts

— Es nekur nebraukšu! — uztraukumā nobālējies, kļiedza jauns, slaidš, brunā modernā uzvalkā ģērbies inženieris. — Rīgā es strādāju zinātnisku darbu, man te ir dzīvoklis un... un, galu galā, nav vēl pagājuši pat divi mēneši, kopš esmu apprecējies. Tas tomēr jāsaprot!

— Biedri Bērups, nomierinieties, — noklausījies dusmīgo izvirzumu, ierunājās drukns, sirms vīrs, kura kabīnētā norisa šis skats. — Nomierinieties un atbildiet uz vienu jautājumu: kādu fakultāti jūs esat beidzis?

— So jautājumu jūs varējat arī neuzstādīt — jūs priekšā uz galda ir mana personīgā lieta, — tikpat asā toni turpināja inženieris.

— Bet es lūdzu, lai atbildētu jūs, — uzsvērt vārdu «jūs», sacīja sirmais vīrs. Viņa balss skanēja pavēloši, kaut gan seja joprojām palika gluži mierīga.

— Esmu beidzis lauksaimniecības mechanizācijas fakultāti, — atbildēja jaunais inženieris, pamazām kļūdams rāmāks.

— Tā! Kāpēc tad esat sašutis, ka jums piedāvā darbu MTS? Jūsu vārdos un rīcībā nav nekādas loģikas.

— Loģika ir tā, ka es jau strādāju. Un manam darbam nebūt nav nepieciešams, lai es kvernetu pie kāda traktora, kas pašlaik uzar lauku.

— Ak, šitā! — mazliet atgriezies atzvēlnes krēslā un piemiedzis acis, sirmais vīrs jau sāka zaudēt pacietību. — Bet ko tad jūs pavēlēsiet iesākt, ja visi runās to pašu?

— Katrs atbild tikai par sevi! Kas attiecas uz mani, tad uz laukiem es nebraukšu! Piespiest to darīt jūs mani nevarat tālab, ka esmu bezpartejiskais. Atlaidisiet no darba? Lūdzu, esiet tik laipni!

Kadru daļas vadītājs Roberts Riekstis tikko manāmi pašņēma galvu un nopūtās. «Nepatikama saruna, — nodomāja. — Zēl, ja no šā, būtu nupat savas patstāvīgās dzīves gaitas uzskūš, staltā pušā izveidosies salts egoisms... Zēl jau tāpēc vien, ka pat viņa āriene modina simpatijas — atklāta, augsta pierē; gaišzīlā acu valdīgais skatienis, maigle sejas vaibsti, straujums strīdā — atklātības, godīga rakstura lezīme...»

Bet Bērups, kas sēdēja viņam pretī, satūlījās domāja par savu sarunas biedru: «Šis skarbaļs vecis kara garos bija augsts ierindas virsnieks. Pieradis sūtiēt nāvē simtiem ļaužu, — kas gan viņam ir viena cilvēka liktenis?»

Istīnībā bija gluži otrādi. Tieši tāpēc, ka Roberts Riekstis savā laikā bija lēmis par simtiem cilvēku likteņiem, viņš arī tagad ar vislielāko uzmanību izturējās pret katru no saviem apakšniekiem.

Klusumu pārtrauca Riekstis.

— Labi, — viņš notelca ar tāda cilvēka atvieglinājuma sajūtu, kurš atradis pareizo izeju no grūtā stāvokļa. — Ja jūs negribat braukt uz MTS pastāvīgā darbā, komandēšu jūs turp uz diviem mēnešiem tālāk, kamēr beigsies sprieglais rudens darbu posms. Jūsu zinātniskajam darbam pilsētā taču nepieciešama prakse! Iegūtā pieredze.

Jaunais vīrietis pasmaidīja, ar savu izskatu atgādinādamas cīkstoni, kas nupat uzvarējis smagā cīņā, un, pieceldamies no krēsla, sacīja:

— Esmu ar mieru. Divus mēnešus varu nostrādāt jebkurā MTS.

Tiesa, kad Bērups izgāja uz ielas, labais noskapojums sāka izgaist. Parkā, pašā celiņa malā, ziedēja tumšsarkanās rozes, it kā cenzamās ar savu spīdīgo košumu pierādīt, ka vasara vēl nav aizgājusi un ka nav jātie kalendaram. Kādā no lielu stūriem atīšā vēstija par slavena operdziedotāja atbraukšanu.

«Vēlš lai parauļ! Un no tā visa tagad jāatsakās, jābrauc uz tālu nomali!» — Bērups ar niknumu nodomāja.

Mājās viņam galīgi sabojāja omu sleja. Dabūjis zināt par vīra gaidāmo atbraukšanu, viņa pacēla savas lielās acis un aizvainota bērna toni levalcājis:

— Ko tas nozīmē, Artur? Kāpēc vislielāko katra ziņā uzveļ tev? Lai kam tāpēc, ka tu, kā mēdz teikt, esi ne-prin-cipāls?

Ja Bērups būtu mierīgākā garastāvoklī, viņš šai piezīmei nepiegrīztu vērību. Bet inženieris bija satraukts, noskaities un tāpēc eksplodēja:

— Jā, jā, jā! Man trūkst principālītes! Man nav autoritātes! Esmu ne šis, ne tas — velns viņu zina, kas!...

Nākamajā dienā Arturs sapēja komandējumu uz Jaunkaines MTS. Tas viņa modināja divējādas jūtas. No vienas puses, negribējās braukt uz tik tālu nomali — pavisam sāpūs no lielajām dzelzceļa maģistralēm. Tur varēja nokļūt vienīgi ar automašīnām vai

arī pa šaurslēžu dzelzceļu. No otras puses, Bērups zināja, ka šī MTS atrodas svarīga lopkopības rajona centrā, kuru sagaida liela nākotne.

Agri no rīta izkāpis vienuļā meža stacijā, MTS centru Bērups sasniedza pēcpusdienā. Plaši atvērtajos stacijas vārtos, virs kuriem baltoja uzraksts «Jaunkaines MTS», pletās liela pelķe. Kāds uzņēmīgs gājējs bija atkāvis divus deļus sētal vārtu labajā pusē un tā «atklājis» jaunu teeju MTS pagalmā. Krietni iemīdītā taciņa lika domāt, ka šo teeju izmanto labi sen. Nopēmis no pleca mugursomu, Arturs ar grūtībām izspraucās cauri šaurajai spraugai.

Kantoris bija turpat aiz vārtiem. Pa durvīm nāca ārā strādnieks tumšā, eļļainā virsvalkā.

— Vai direktors kantorī? — Bērups jautāja.

— Darbncās, tepat aiz šīs mājas, — strupī atbildēja strādnieks un aizgāja, neizrādīdams par atnācēju ne mazāko interesi.

Bērups apgāja apkārt kantora ēkai un ieraudzīja lielu, angaram līdzīgu celtni — mašīnu un traktoru stacijas darbnīcas. Smago, augsto vārtu apakšējā daļā bija ierīkotas durtiņas, lai varētu lenākt un iziet laudis, vārtus, kā redzams, atvēra vienīgi tad, ja vajadzēja ielaist vai izlaist ārā lielās komplicētās mašīnas. Vairākas no tām stāvēja pagalmā, astālu no darbnīcu ēkas.

Turēdams mugursomu labajā rokā, Bērups ar kreiso atgrūda durtiņas un iegāja darbnīcās. Telpā bija diezgan gaišs. Gaisma iepļūda pa jumtā izbūvētajiem logiem. Turpat tuvumā Arturs ieraudzīja vairākus strādniekus. Viņiem bija tādi paši eļļaini virskrekli kā tam, ko jaunais inženieris sastapa pie kantora. Laudis rosījās ap pašgājēju kombainu. Viens no tā riteņiem, ielausis deļu grīdu, bija iegrimsis betonētā grāvī, un tāpēc kombains stāvēja, sagāzies uz sāniem. Cetri vīri, plekērušies garam, rēsnam bomim un pabāzīti zem tā priekšgala dzelzs kluci, centās izcelt kombainu riteni, bet tas viņiem nekādi negribēja izdoties. Plektais strādnieks — jauns pulsis ar cirtainiem matiem un platu seju — turēja rokās plīnīgā gatavībā biezu metala plāksni, lai, tiklīdz ritenis pacelsies virs grīdas, pabidītu plāksni zem tā un nejautu noslidēt atpakaļ bedrē. Vārēja redzēt, ka viņu ļoti uztrauc piespiestā bezdarbība biedriem tik grūtā brīdī. Viņš visu laiku skatījās te uz vienu, te uz otru pusī, meklējot palīdzību, un pēkšņi ieraudzīja nupat lenākušo Bērupu.

— Biedri, nāciet palīgā! — viņš nedz isti izrunāja, nedz novaidēja.

Viņa uzrunā izskanēja tik daudz aizkustinošas pārliecības, ticības tam, ka viņam neatteiks, ka Arturs nevilcīnoties nometa mugursomu tieši uz betona grīdas un devās pie strādniekiem.

Izvilkt iestrēgušo riteni, kā izrādījās, nebija viegls darbs. Bomis vairākas reizes izslīdēja. Arturs pat nepamanīja, kā nobraza sev pirkstu. Ieraudzījis, ka viņu jaunais palīgs sāk sūkāt ikšķi un izspļaut asinis, pusmūža mehaniķis, kas vadīja darbu, uzacīnāja mazliet atpūties un uzsmēķēt. Bērups apsēdās uz dzelzs klūča, blakus pulsim ar cirtainajiem matiem un platu seju.

— Kāpēc tas ieluza? — Bērups levalcājis, ar galvu pamādams uz riteni.

— Dēļi satrunējuši. tāpēc arī iegužās, — pulsis vienaldzīgi konstatēja.

— Bet vai tad tos nevarēja apmainīt?

— Varēt jau varēja, tikai rokas nepagūst visu izdarīt. Pašreiz mums te notiek gan remonts, gan tehniskā apskate, gan jaunu mašīnu pieņemšana. Direktors veselām dienām braukā pa kolchoziem.

— Un inženieris? — Bērups turpināja prāspāt, klusībā cerēdams uzzināt kaut ko tuvāk par dzīvi MTS.

— Inženieris? — pēkšņi atdzīvojies, pulsis pārjautāja. — Pie mums kopš šā gada sākuma bijuši jau četri inženieri. Tikai vienam te nepatika...

— Vārbut apstākļi slikti? — Bērups centās izdibināt.

— Kāpēc slikti? Normāli. Mēs taču dzīvojam un strādājam... Tiesa, mūsu direktoram, tam gan bija slikti apstākļi. Gaidīja septiņus mēnešus, kamēr izremontēs dzīvokli. Tikai tad varēja atvest šurp savu ģimeni...

Atpūtas brīdis bija beidzies. Vēl minūtes desmit pagāja velīgus mēģinājumus izdabūt ārā iestrēgušo riteni. Kaut kur līdzās sāka špākt elektrometnāšanas ierīce. Pa sienām šaudījās īsu uzliesmojumu atblāzmas. Arturam kļuva karsti. Viņš nometa apmetni, pavilkā mazliet vaļīgāku kaklasai-

tes mezgli un atpogāja krekla augšējo pogu. Paša pēdējā brīdī, kad ritenis bija jau gandrīz izcelts no bedres un jaunietis ar cirtainajiem matiem, piepūlē elsdams, bīdīja zem tā metala plāksni, divus soļus no Artura atskānēja spalga balss:

— Izkustējās gan, nolāpīti! Labi!

Arturs pacēla galvu un ieraudzīja stalta auguma pajuunu vīrieti ar žokejcepurī rokā un vājā atsistu lietus mētelī mugurā. Kaut gan Bērups nebija personīgi pazīstams ar Jaunkaines MTS direktoru Andreju Akmentīgu, taču viņam bija nācies ar to sastapties pāris sanāksmēs, un tāpēc viņš to uzreiz pazina. Jaunais inženieris piecēlās pavisam apjukis. Viņam bija nevelkli, ka direktors ieraudzījis viņu — pārstāvi no Rīgas — šādā izskatā: ar atpogātu apkaklīti un sāpūs nošķiebušos kaklasaiti. Steigā kaut cik sakārtojās tērpu un matus, Bērups uzrunāja direktoru, bīdamies, ka tas nesāk runāt ar viņu pirmā.

— Esmu inženieris Bērups no Rīgas.

— Ļoti patīkami, — Akmentīgs laipni atbildēja. — Pagaidiet, Bērups... Bērups... pazīstams uzvārds. Vai jūs neesat uzrakstījis brošūru par lopkopības fermu mechanizāciju?

— Jā, — Bērups samulsis atzinās un, lai slēptu savu apjukumu, iebāza roku svārkū lekšējā kabatā pēc komandējuma apliecības. Bet Akmentīgs, it kā uzmanījis, ko grib darīt jaunais inženieris, ar rokas kustību apstādināja to.

— Vēlāk, vēlāk... Pagaidām ejiet uz dzīvokli, iekārtojieties, atpūties. Darba mums te daudz, ļoti daudz! Tā pašā cirtainā jaunā pušā pavadība Arturs devās uz galvenā inženiera dzīvokli. Tajā bija divas istabas, par abām kopā viens galds, krēsls un šaura, tīru veļu pārkliata gulta.

Bērupa pavadonis, viltīgi piemle-

dzis vienu aci, sacīja: — Nenobstietiet! Pagaidām padzīvot kā vecpulis, bet, kad atbrauks sleja — sakārs pie sienām visās bildes, aizlīs logiem priekšā aizkarus, savāks dzīvokli, pēc viņas domām, tikai pašu nepieciešamāko — un nebūs ne kur pagriezties, ne paelpot. Zinu no paša pieredzes.

Un, turpinādamš smaidīt, viņš izgāja, trokšņaini aizsīdams durvis.

Bērups jūtās pa istam izbādējis. Viņš izvilka no mugursomas savus pārtikas krājumus un taislās uz ātru roku kaut ko iekost. Sajā mirklī pie durvīm kāds klauvēja.

— Vai drīkst? — durvīm atvērties, atskanēja skanīga metienes balss.

Bērups, kas jau bija paguvis nokost pamatīgu sviestmaizes gabalu, gandrīz vai alzirās. Viņa priekšā stāvēja neliela auguma meitene stīri rūtota apmetnī. Kā galīs viņas viņai uzpleciem nolaidās straujā gājienā atri-sušas garas matu cirtas.

— Lūdzu piedodiet, ka iztraucēju, — vīleņa atvainojās. — Labu apetīti!

— Mm... mm... nekas, nekas, — beidzot norijis kumosu, Bērups izdabāja pār lūpām.

— Jūs esat jaunais inženieris biedrs Bērups?

— Jā, un kas tad?

— Iepazīsimies. — Meitene pastiepa viņam pretim roku — tā bija miksta un vēsa. — Aina Rasa, komjaunatnes organizācijas sekretare. Zinu, zinu, jūs nupat kā atbraucāt, bet tā ir patiešām neatliekama, steidzama lieta. — Meitene satalsīja bēdīgu seju, bet viņas acis neizdzīsa smieklīgu dzirksti.

— Man šodien jāved uz rajona komiteju ceturta ceturkšņa perspektīvais darba plāns. Komiteja nolēma ieskaitīt jūs...

— Ieskaitīt mani? Kur? — Bērups neizprātē pārtrauca viņu.

— Jaunatnei paredzēto referātu un lekciju plāna izpildītāju skaitā... Jūs nerazājieties, — redzēdama, ka sarunas biedrs taisās ieblist, meitene sāka ātri bērt vārdus. — Mēs zinām, jums ir daudz darba, mēs neatrausim jūs bieži no tā, tikai trīs reizes līdz gada beigām, vienu reizi mēnesī. Jūs piekritāt? Nu, sakiet taču, ka piekritāt! Vispār, uzskatīsim, ka esam norunājuši. Tematus izraudzīsim darba gaitā. Uz redzēšanos, manī jau gaida automašīna, kas brauc uz to pusī...

Meitene izspurda no istabas, atstājot inženieri galīgā apjukumā. «Kāpēc es, muiķis, nepateicu viņai, ka esmu atbraucis tikai uz diviem mēnešiem?» — Bērups nošķendējās pie sevis. Bet tūlīt pat nodomāja: «Ak, būs jau labi. Kad pārbrauks, gan tiksim skaidrībā...»

Tai dienā Bērups agri aizgāja gulēt un pamodās, kad bija vēl tumšs. Darba diena sākās astoņos. Pusastoņos

Turpinājums 3. lapa pusē

Valija Brutāne

Lasītāja saruna ar dzejniekiem, kas dzejo par mīlu

Kaut arī nekur to nenolēma, bija tas

nerakstīts likums, — mīla ir

aizliegta tema, kā slēpjams un nerādāms pūkums.

Beidzot saņēma lasītāji:

— Dzejnieki mīļie!

Dzejai jābūt dzīves atspulgam istam. No jūsu produkcijas mums kļūst sāji.

Mēs taču mīlam un nīstam! Jūs esat novārtā pametuši savu muzi.

Dzeja

iestājās

lūzums.

Tika pamestas rūpnīcas,

traktori,

ekskavatori,

rieipas.

Visi traucēti apdziedāt,

cik mīlēt jauki,

un zied liepas.

Uz redakcijām atkal plūda dzejas.

Tās rakstot, skrapstēja spalvas.

Bet šķita —

dzirdu, —

Majakovskis smejas,

un lasītājs kratīja galvu.

— Draugi!

Vai tas būs tiesa?

Mums daudz vēl apziņā pagātnes rāvas,

Jūs bezkonfliktu teoriju dzejā viešat.

Bet kāpēc ir šķiršanās prāvas?

Kāpēc mīla ir laimīga

un arī nelaimīga,

it kā ar nātrēm dzeldē,

skanēt liek smalkākām jūtu stīgām,

dedzina mūs un kveldē?

Vai tā nav kāds nesaudzīgs mērogs,

ko sabiedrības spriedums devis?

Tu pēc tā satraukti vēro

gan iemīļoto,

gan sevi.

Vai mīla drīkst būt kāvi,

kas mirkli pie apvērša šķijas,

ja tuīkstam,

lai tā ir skaista

un dziļa

un kaut kas stiprāks par nāvi?

Daudz ko vēl gribētu zināt

par jūtām,

kurām slava.

Kāpēc arvien vēl

vajaga

atgādināt:

Cīņās un darbā

būsim modri

par mīlu savu?

Par mūsu ciema kluba darbu

Sajās nozīmīgajās dienās, kad mūsu lauku darba laudis strādā, lai realizētu PSKP CK sep-

GAIDA LANCMANE, Praulienas ciema kluba vadītāja

paļ atnākt uz kluba rīkotajiem pasākumiem vakariem vai kino izrādēm.

tembra Plenuma lēmumus par lauksaimniecības attīstības augšupēju, par lauku iedzīvotāju kultūras un labklājības nemīdīgu pieaugumu, sevišķi svarīgs uzdevums izvirzīts ciemu klubiem. Tie aicināti visnotaļ veicināt politisko zināšanu un zinātņu propagandēšanu, lauksaimniecības pirmrindnieku pieredzes popularizēšanu, tālās talantu attīstību un kulturalas atpūtas organizēšanu. Ikvienam klubam jāklūst par īstu kultūras centru.

Nesen notikušais Latvijas KP CK IX plenums pieņēma svarīgus lēmumus, lai novērstu trūkumus, kādi ir kultūras un izglītības darbā uz laukiem mūsu republikā. Šis darbs vēl arvien notiek zemā līmenī kā organizatoriskā līmenī, jo klubu vadītājiem bieži vien pietrūkst vajadzīgo zināšanu un pieredzes, bet vietējie partijas un padomju organizācijas, ne vienmēr veidā vajadzīgo uzmanību klubu darbam.

Tādēļ apsvēlams pasākums ir Latvijas PSR Kultūras ministrijas noorganizēt kultūras un izglītības darbinieku kvalifikācijas celšanas kursu, kuros arī man dota iespēja papildināt savas zināšanas. Noklausoties lekcijas un apmaiņoties pieredzi ar citiem klubu vadītājiem, pārliecinājos, ka manā darbā vēl daudz trūkumu, ka neesmu pratusi darbā iesaistīt plašu aktīvu, ka neesmu bijusi pietiekami neatlaidīga pret dažiem Praulienas ciema vadošiem darbiniekiem, kas nekādi negrib novērtēt kultūras darba nozīmi.

Praulienas ciema klubs, kuru vadu jau divus gadus, atrodas bijušā muižas ielkunga Lamstera senlatīcīgajā pīlī. Lai varētu labi un ērti strādāt, vispirms bija jāatremontē šis veclatīcīgais telpas, un pagājušajā gadā mēs to izdarījām. Skatītāju zālē ielikta jaunu grīdu, pagatavojta un iestikloja dubultlogi, izbalsināja kluba telpas: zāli, skatuvi un divas aktieru istabas. Zālē ir 150 sēdvietas skatītājiem. Bez tam vēl ir fizikultūriešu istaba, kases un garderobes telpas un kluba kanceleja. Telpas tagad ir siltas un mājīgas.

Klubam ir arī neliels inventārs: klavieres, kuras šogad atremontējām, kā arī dažādu PSRS tautu nacionālie tērpi un nepieciešamās dekorācijas.

Pie kluba noorganizēts deju kolektīvs, darbojas dramatisks kolektīvs ar 20 dalībniekiem. Šinī gadā esam iestudējuši 7 viencēlienus, mākslinieciskās pasākumus skatē gatavojam N. Vētras lugu «Ar dziesmiņu druvā gāju». Slikti ir tas, ka mūsu dramatisks kolektīvs nav prasmīga režisora. Skolotāji, kurus mēģinām pieaicināt šai darbā, ļoti neatsaucīgi mūsu pasākumiem. Piemēram, skolotāja b. Voicichoviča vienmēr aizbaidinās ar aizņemību un dažādiem citiem ieganstiem, nekad viņai neatliek laika ciema sabiedriskajam darbam. Tas pats sakāms par skolotāju b. Baltroku, kuras «noguruma» dēļ izira mūsu jauktais koris. Mūsu skolotāji neatrod par vajadzīgu

Lielas grūtības sagādā transporta jautājums. Pasākumus kolektīvam grūti izbraukt viesizbrauc uz kaimiņu kolchoziem vai klubiem. Kolchoza «Sarkanais karogs» priekšsēdētājs b. Porietis vienmēr atbild: «Mums kolchoza darbs pirmajā vietā, ar mašīnu jāveic labība, kartupeļi un cukurbietes», bet, kad nav ko vest, mašīnas izmanto šoferi personīgajam vajadzībām. Ja kādreiz arī izdodas dabūt no b. Porieša rakstisku rīkojumu šoferim palīdzēt ar mašīnu pasākumiem, šoferis uz šādu rīkojumu vienmēr nereaģē. Ko darīt, kad tik zema ir kolchoza «Sarkanais karogs» valdes priekšsēdētāja b. Porieša autoritāte. Pats b. Porietis, būdams komunistis, it nemaz neinteresējas par ciema kolchoza jauniešu pasākumiem, nav apmeklējis nevienu pasākumu sarīkojumu vai kino izrādi.

Ciema klubā darbojas lektoru grupa 10 cilvēku sastāvā. Seit iesaistīti skolu direktori, agronomi, ciema bibliotēkas vadītāja b. Bebere, partijas pirmorganizācijas sekretare b. Achlanova, kā arī zootehniķi. Pirms kinofilmās demonstrēšanas vienmēr tiek nolasītas lekcijas par agrozootehnikiem un saimnieciskiem jautājumiem. Propagandējam lauksaimniecības darba pirmrindnieku pieredzi — izdodam «Zibepus», kaujas lapīnus un sienas avīzes, kur ziņojam par kolchozu darba sasniegumiem. Tāpat izgatavojam diagramas un grafikus par brīgāju sasniegumiem socialistiskajā sacensībā.

Ciemā ir vairāk nekā četrdesmit fizikultūriešu, kuri piedalās volejbola komandā, vieglatlētikas grupā un citās sekcijās, kā arī šacha un dambrates pulciņos. Noorganizēti arī sambo cīņas pulciņi.

Darbojas kluba padome, kurā iesaistīti skolu direktori, būvbrigādi, kolchozu priekšsēdētāji un komjaunatnes pirmorganizācijas sekretare. Padome apspriež kluba darba plānu, ko saskaņo ar ciema padomes priekšsēdētāju.

Klubs ir radiofietis. Kolchoznieki var noklausīties raidījumus lauksaimniecības darbiniekiem. Bieži klubā sapulcējas sportisti, lai noklausītos futbola reportāžas.

Praulienas ciema klubs vēl ne tuvu nav kļuvis par lauku kultūras centru. Ja daļa ciema jaunatnes un vecāko kolchoznieku jau dzīvi interesējas par kluba darbu un ir aktīvi līdzdalībnieki tā pasākumos, tad to nevar attiecināt uz ciema vadošajiem darbiniekiem un vietējo inteliģenci, sevišķi abu septīngadīgo skolu skolotājiem. Liekas, ka tieši viņiem vajadzētu būt pirmajiem ciema kultūras dzīves organizētājiem un vadītājiem. Bet šādu palīdzību klubs līdz šim nav saņēmis.

V. BRJUSOVŠ un latviešu kultura

Sakarā ar viņa 80. dzimšanas dienu

Ievērojamais krievu dzejnieks Vale-rijs Brjusovs, kas tūlīt pēc Lielās Ok- tobra sociālistiskās revolūcijas nostājās padomju varas pusē, kopā ar Maksimu Gorkiju daudz darījis, propagandēdams latviešu literatūru krievu presē un grāmatniecībā. Kā zināms, ar Lielās krievu tautas valodu un tās brālīgo palīdzību gan viņš Padomju Savienībā, gan tālāk visā pasaulē kļuvis pazīsta- mī mūsu izcilāko agrāko un tagadējo latviešu rakstnieku darbi. Brjusovam šai latviešu literatūras propagandēša- nas darbā ir pirmā cēlmācība. Pa- telcieties viņam, Gorkijam un dažiem citiem krievu kultūras darbiniekiem, jau sen pagātnē aizgāja laiks, kad vēl šī gadsimta sākumā daudzās vietās pa- saulē pat «izglītota» pilsoniskā sabiedrība» bijusi spiesta smelties ziņas par lat- viešiem no vācu konversācijas vārdni- cām, kur bijis rakstīts vienīgi tas, ka «latvieši ir tauta, kura Daugavas kras- tos dzīvo zemes alās un ēd daudz žā- vētas cūkas gaļas» («Balss», 1906. g. 227. num.).

20. gadsimta sākumā, uzturoties Tal- līnā, Brjusovam rodas iespēja tuvāk iepazīties ar vācu «kulturtreģeru» ap- spiešanas politiku un viņu mietpilsō- nisko «kultūru» iepriekš īgaupu un lat- viešu atbrīvošanās kustību un patstāvī- gas nacionālās kultūras veidošanas cen- tieniem. Šie centieni izpelnās Brjusova simpatijas, kas izpaužas arī viņa Talli- nā radītajā satiriskajā poemā «Зам- кнуты». Pēdējā drīz pēc iznākšanas krievu valodā kopā ar dažām citām Brjusova poemām 1904. gadā parādās arī latviski atsevišķā izdevumā.

Vēlāk, Brjusovam dzīvojot Maskavā, rodas personīgi sakari ar dažiem lat- viešiem. Šai laikā Brjusovs, cik tas viņam vispār bija iespējams, žurnālos «Бесеы» un «Русская мысль» cenšas in- formēt par latviešu rakstniecību krievu lasītājus, ieviejojot minētajos žurnā- los vairākus latviešu literatūras apska- tus. Pēc Brjusova ierosinājuma krievu valodā parādās arī neliels Poruka stā- tu krājums atsevišķā izdevumā.

1913. gada decembrī un 1914. gada janvārī Brjusovs atpūtas nolūkos pa- vada Latvijā. (Sk. V. Brjusova «Избранные стихи», 138. lpp.) Šai laikā 1914. gada 26. janvārī latviešu inteli- gence sarīko Rīgā Brjusovam veltītu vakaru, kurā piedalās ap 50 latviešu literātu, gleznotāju un muziķu. Iero- doties Brjusovam, tūlīt pie pirmās iepa- zīšanās krievu kultūras darbiniekus pārsteigusi «ievērojamā dzejnieka iz- meklēti vienkārs un draudzīgā izturē- šanās». Se Brjusovs lasījis arī savus jaunākos darbus. Pēc tam viņš savā uz- runā latviešu sabiedrībai Krievijas cara tautu cietumā apstākļos, norā-

dījis, ka krievu tautai un tās demokra- tiskajai inteliģencei ir dziļas draudzī- bas jūtas pret latviešu tautu. Krievu tauta nepazīst nekādu naidu vai uzpū- tību pret mazajām tautām, to starpā arī latviešiem, un nevar solidarizēties ar carisko administrāciju, kura apspiež ne tikai latviešus, bet arī krievu tautas brīvības un izglītības centienus. Ne- raugoties uz cara valdības un Baltijas muizniecības spaidiem, latviešu nacio- nālā kultura strauji attīstoties un esot augusi līdz lielās krievu tautas kul- tūras pasaulei. Latviešu vidū viņš jūtots kā savas mājas. Brjusovs no- rādījis, ka viņš sfāvojot par katras na- cijas pašnoteiktības tiesībām, tādēļ viņam esot visdziļākās simpatijas pret latviešu tautu un kultūru. Brjusova vakarā dziedātas arī latviešu tautas dziesmas un runāti latviešu dramatis- ko darbu monologi, dziedātājas M. Vigne- res un skatuves mākslinieces Daces Akmentīgas izpildījuma.

Nākošajā dienā Brjusovs apmeklēja J. Rozentāla gleznu izstādi un vieso- jies arī mākslinieka dzīvoklī, kur bi- jušā R. Blaumaņa istabā nolasījis kādu savu jaunāko dzejoļu. Pēc tam, sirsnīgi pavadīts, Brjusovs devies uz vilcienu.

1915. gada rudenī Brjusovs kopā ar Gorkiju, atbalstīdams mazo tautu li- teratūras popularizēšanu, uzsāk priekš- darbus latviešu literatūras kopojuma izdošanai krievu valodā. Se Brjusovs cieši sadarbojas ar vairākiem latviešu literātiem un revolucionāriem: J. Jan- sonu-Braunu, vēlāko Latvijas Padomju valdības priekšsēdētāju P. Stučku, bi- jušo Krievijas III Valsts domes boļše- viku frakcijas deputātu Dr. Priedkalnu, Raiņa māsu Doru Stučku u. c. 1916. gadā Petrogradā iznāk «Сбор- ник латышской литературы под редак- цией В. Брюсова, М. Горького», kas uzskatāms par pirmo nopietno pa- sākumu, lai popularizētu latviešu rakst- niecību. Krājuma 390 lappusēs ievieto- tā latviešu tautas dziesmu (paša Brju- sova tulkojumā), mākslas dzejas un prozas izlase, sākot ar Juri Alūnānu un beidzot ar Salkoni — Kr. Dīriki. Brjusovs krājumā rediģējis dzeju (pro- zu Gorkijs), sniedzis 36 Raiņa dzejoļu labskanīgus tulkojumus (prof. R. Peļše atzīst: «No visiem J. Raiņa tulkoju- miem — V. Brjusovam vislabākie»), tāpat J. Raiņa «Zelta zirgu» un dažu citu latviešu autoru dzejoļu. Tā Brju- sovs ir veicinājis latviešu un krievu tautu auglīgu, kulturalu sadarbību.

A. Austrums

Par jauno autoru apvienību darbu

Padomju Istenībā rakstnieku rindas vienmēr papildinās ar jauniem, tautas izauklētiem, Komunistiskās partijas un padomju varas izaudzinātiem talantiem. Jaunie prozaīki, dzejnieki un dramatur- gi padara bagātāku mūsu rakstniecību ar jaunām temām, ar svaigu stāstījumu par jau pazīstamiem tematiem, ar vienreizīgu skatījumu uz dzīvi un cil- vēkiem, ar īpatnu, viņiem vieniem rak- sturīgu mākslinieka rokkrastu. Tālab kā lasītāji, tā viss rakstnieku kolektīvs izjūt neviltošu prieku par katru jauna talanta parādīšanos. Tālab arī visa mū- su tauta un rakstnieku organizācija daudz pūlas, lai rastos vairāk jaunu, talantīgu dzejnieku, stāstnieku, lugu rakstnieku un lai viņi ātrāk augtu un ātrāk nobriestu.

Jauno autoru tapšanā visai svarīga loma ir radošajam kolektīvam, apvie- nībai, kurā darbojamies nobriest jau- nāis talants. Kolektīvi allaž palīdz saviem biedriem viņu darbā un meklējumos, pilnīgāk apgūstot gan klasi- skās literatūras mantojumu, gan izkop- jot jaunus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus. Tādi kolektīvi ir nozīmīgas radošās mākslas laboratorijas.

Novembra otrajā pusē Cēsu un Ventspils apvienības apmeklēja Latvi- jas Padomju rakstnieku savienības rakstnieku brigades, noturot ar jauna- jiem autoriem semināra nodarbības, analizējot topošo autoru jaunuzraksti- tos darbus un, sadarībā ar vietējām sabiedriskajām organizācijām, palīdzot apvienībām pārkārtoties organizatoris- ki. Kā Cēsu, tā Ventspils jauno autoru apvienību darbā ir daudz tāda, no kā var mācīties citas mūsu republikas jau- no rakstnieku apvienības, un arī ne ma- zums trūkumu, no kuriem jāizvairās.

Līdz pat pēdējam laikam Cēsu ap- vienība (21 dalībnieks) darbojās at- šķirti no reģiona laikraksta, bija atrauta no darba rajonā. Tāpat apvienība ne- bija organiski piesaistījusi jaunrades darbā vietējā skolotāju institūta stu- dentus. Norobežotības no aktīvas jau- no autoru leļaušanās dzīvē, apvienība neizraisīja īsti radošu rosmi, ieslīdēja zināmā savrupībā. Turklāt daži šās apvienības biedri (E. Lūdums-Rudzi- tis) bija kļuvuši pašnodarīti, pirstāja mācīties, augt, ietekmēdami nevēlamā virzienā arī citus jaunos autorus, se- višķi tādas, kam trūcīgas zināšanas un izglītība (E. Daiga), savukārt daži spē- jīgākie cēsinieki (M. Bērziņš) tiecās ra- uties no apvienības darbā, rakstīja gausi un maz. Un tā kā nedz Rakstnie- ku savienība, nedz Cēsu rajona laik- raksts, nedz arī Cēsu skolotāju institūta literatūras speciālisti sistemātiski nese- koja apvienības biedru darbam, aktīvi neļaujās trūkumu likvidēšanā pašā sākumā, gala iznākumā tajā iestājās dziļš sagurums. Šo sagurumu visskaid- rāk atsedza tas, ka semināra laikā iz- tirzāšanai rakstnieku brigādē varēja saņemt tikai triju topošo dzejnieku (E. Rudziņa, E. Asares un E. Daigas) dzejoļu, divu autoru (M. Bērziņa un M. Blates) stāstījumu un viena autora (E. Daigas) divus viencēlienus. Tā kā M. Bērziņa stāsti bija jau iztirzāti jau- no autoru republikaniskajā seminārā Rīgā, tos neanalizēja, un galu galā pašais cēsinieku jauno autoru kolek- tīvs varēja dot apspriešanai tikai četrus biedru darbus.

Isti radošas atmosferas trūkums Cē- su kolektīvā un jauno dzejnieku atrau- tība no aktīva sabiedriskiem jau- tājumiem padarījis viņu pantus ļoti pēlēcīgus. Dzejoļos pavisam maz sav- dabīga, svaiga, īpatna autora skatīju- ma uz dzīvi. Dominē vienaldzīga vēro- šana, abstraktība, trūkst konkrētā mū- sdienas dzīves materiāla, izteiksmes līdzekļos katru svaigumu pārkāpj «šamols» (simtiem un simtiem reižu dzirdēti vārdi un gleznas, kā: «dīze», «cēls», «liesmainī karogi», «laikmeta duna» utt.). Turklāt, ja salīdzinām E. Rudziņa jaunus, labāk padevušos dzejoļus ar to, kas iespiests pirms pā- ris gadiem «Karogā», vērojams, ka jau- nāis autors nav vis audzis, bet palicis uz vietas. Painteresejoties, kāpēc tas tā, noskaidrojās, ka E. Rudziņa, at- razdamies Cēsu jauno autoru apvienī- bas vadībā, ir ieslīcis pašnodarībā. Viņš pat ir aizgājis no sabiedriskā de- rīga darba, zaudējis sakaru ar tautas dzīvi, uzsācis jaunam autoram neatbi- lostošu dzīves veldu. Bet apvienības ko- lektīvs vai nu nav spējis, vai īsti nav gribējis palīdzēt E. Rudziņam atrast pa- reizo ceļu.

E. Daigas (daļēji arī M. Blates) dar- bu iztirze atsedz vēl vienu būtisku trū- kumu līdzšinējā Cēsu jauno autoru ap- vienības darbā: nepiedodamu nevērtību valodas kultural, tās skaidrībai, glez- nainībai un bieži arī pareizrakstībai. Prozas žanrā tikai M. Bērziņš risina mūsu dienām svarīgas temas un proble- mas (kā cīņu pret birokratismu, mieg-

miecību, cīņu par ģimenes morālu stip- rumu).

Tagad Cēsu jauno autoru apvienība ir pārkārtojusies. Apvienības darbs cie- šī saistīts ar laikrakstu «Cēsu Stars», kas laiku pa laikam sniegs jauno autoru sacerējumu lappusi. Ja vien Cēsu apvienības biedri spēš jo drīzā laikā tikt pāri nesenojam norobežoti- bas tradīcijām, ja apvienības jaunā vadība un «Cēsu Stars» redakcija ener- ģiski uzmeklēs Cēsis un rajonā jaunus topošus autorus, palīdzēs tiem, tāpat, ja regulāri izmantos arī Rakstnieku savienības konsultācijas, turienes ko- lektīvam ir visas iespējas augt, celt savu literārās prasmes kvalifikāciju.

Gados jaunāka par cēsiniekiem ir Ventspils jauno autoru apvienība. Tās salība ar «Brīvās Ventsas» redakciju (apvienība darbojas pie laikraksta, kur regulāri publicē lappuses ar jauno darbiem), biežā konsultēšanās Rakstnie- ku savienībā līdz šim nodrošinājusi nelielajam Ventspils literatūras entu- zīstu kolektīvam (14 dalībnieki) krieti- ni labākas sekmes nekā cēsiniekiem. Taču arī Ventspils apvienībai ir savas nederības un kļūmes: nepietiekama vē- rība literatūras teorijas studijām, ap- cerēm presē par amata meistariību. Par trūkumiem kolektīvajā audzināšanā lie- cina spējīgas jaunās dzejnieces Lasma- nes aiziešana no apvienības, jaunā pro- zaika J. Kātiņa apstikums, vecākās pa- audzes dzejnieka — tulkotāja H. Dorbes norobežotības no kolektīva. Kolektīvās audzināšanas trūkuma dēļ jaunais dzej- nieks Z. Strauts, kam republikaniskajā presē iespēsti vairāki dzejoļi, nonācis tik tālu, ka nav vairs spējīgs neko uz- rakstīt un gandrīz jāsvītro no jauno autoru sarakstiem.

Kaut arī Ventspils jauno dzejnieku M. Zichmanes, V. Petrovičas, A. Kraut- maņa pantos vēl daudz naivu jūsmo- jumu, tomēr viņu sacerējumi ir aktuali pēc satura un jau sāk uzrādīt kaut kā- das «autora īpatnības» iezīmes. Vēl ne mazums tajos «šamols», dzejniekiem ne ikrēiz padodas pārvarēt formas grū- tības, tomēr no šo jauniešu dzejoļiem divi pretī dzīvīgums, kā no sacerēju- miem, kas radušies, autoram tiecoties leļaukties dzīvē, bet nevis vērojot to, kaut kur malā stāvojot. Arī gados ve- cākā Ventspils apvienības autors M. Kalndruvas panti ir aktīvi, sevišķi viņa satiriskie vārsvojumi, lai gan ta- jos maz «sava», īpatnēja. Tomēr Vents- pils jaunajiem dzejniekiem piemīt ne- lāgs paradums: viņi nelabprāt pašī jabo trūkumus savos dzejoļos, ja re- daktori tādas uzrāda, bet atstāj šo dar- bu redakcijas darbinieku ziņā. Tā pa- rādās dažs labs pants, ko varētu no- saukt par bezpersonisku «Brīvās Ven- tas» redakcijas dzejoļu.

Prozas žanrā pats nobriedušākais autors Ventspils apvienībā ir Mārtiņš Kalndruva. Viņa jaunākais stāsts «Uz- varas karogs», kurā notēloti traktoris- ta pārdzīvojumi sabiedriskajā un per- sonīgajā dzīvē, ir jau tadā līmenī, ka pēc nelielam pārkārtojumiem un stilis- tiskiem slīpējumiem būtu publicējams. Autors prot diezgan reljefi un īsti le- zīmēt savu personāžu portretus, veidot tipus, apveltīt tos ar individualizētu valodu. M. Kalndruva jau ir iemācī- jies atsegt vispārējo parādību būtību ar atsevišķo, ar detaļu. Un, lai arī M. Kalndruvam kā prozaiķim vēl daudz un sīkti jāstrādā vārda mākslas lau- kā, viņa stāstos jūtam dzīvu pulsēju- mu, tajos ietvertas svarīgas padomju ļaužu dzīves problēmas. Taču ne ikrēiz viņš sabiedriski svarīgu problēmu pa- ceļ atbilstošā mākslinieciskā augstumā. Ir gadījumi, kad jaunais prozaiķis kā- dai ļoti nozīmīgai problēmai vienkārši samēķi «ilustratīvo materiālu», tas ir — iziet nevis no konkrētās dzīves, no konkrētiem raksturiem, bet no izdo- mātās shēmas. Tamlīdzīgs sacerējums ir «Brīvā Ventsā» publicētais stāsts par ļoti aktuālu temu — lauksaimniecības speciālistu izbraukšanu uz lau- kiem — «Lielais aicinājums», kurā darbojas vairāk shēmas un nevis dzī- vi cilvēki.

Zināmi prozaiķa dotumi ir arī Vents- pils jaunajam autoram L. Gūtmanim, kas iztirzāšanai seminārā bija iesnie- dzis antirelģiozu stāstu. Arī viņš prot stāstīt, lezīmēt tēlus. Tikai jaunais au- tors strādā nesistemātiski, vāji apgūst rakstnieka amata māku, nepietiekami rūpējas par savas valodas kultūru un uzrāda slīcību uz pašnodarībību.

Vērtējot Ventspils jauno autoru ap- vienības kolektīvu visumā un apsverot sakarā ar veikto organizatorisko pār- kārtotānu tā iespējamības nākotnē, jā- cer, ka no šejienes var izauzt spējīgi literatūras darbinieki. Par to liecina visas apvienības biedru tuvība ar dzī- vi, M. Kalndruvas talanta augsme, ve- selīgais, radoši kaujinieciskais apvie- nības jauniešu noskaņojums un ventspil- nieku patiesā griba izlabot agrāk pie-

laistās kļūdas. Protams, ar vienu leibildi: ja apvienības biedri nemitīgi strādās, mācīsies.

Kā Ventspils, tā Cēsu jauno autoru apvienības darbs skaidri rāda, ka Pa- domju Latvijas apstākļos jauno autoru augsmi vislabāk nodrošina kolektīvs, kas darbojas pie kāda no padomju pre- ses organiem, kur tie sapem tā dēvētos «avižnieka uzdevumus» un kur tiem nākas pamatīgi plestrādāt pie saviem rakstiem. Jauno autoru attīstībai ne- pieciešams radoša darba režīms, klasi- kas un labāko padomju literatūras sa- cerējumu studijas, biedriska jau uzrak- stīto darbu iztirzāšana. Bez tam jau- najiem autoriem un autoru apvienībām sistemātiskāk jāizmanto pieredzējušu rakstnieku konsultācijas.

Jānis Niedre

Daugavpils jauno literātu apvienības dvēsele un organizators ir vietējā laik- raksta «Sarkanais Karogs» redakcija. Redakcijā notiek jauno prozaīku, dzej- nieku un dramaturgu radošās sanāc- smes. Laikraksta slejās iespējz iesācē- ju literātu dzejas, stāstus un tēlojumus. Apvienībā ir 16 cilvēki, galvenokārt dzejnieki un prozaīki. Daži biedri lite- ratūrā darbojas jau sen, citi tikai nu- pat sāk rakstīt. Taču visus viņus vieno kopīga vēlēšanās — apgūt literāro meistariību. Nesen šeit notikušais jau- no autoru seminārs parādīja, ka Dau- gavpils literārās apvienības dalībnieku vidū ir spējīgi ļaudis, kas nopietni iz- turas pret savu darbu.

Seminārā diezgan sīki iztirzāja A. Bakalova romāna «Labajā flangā» nodaļas. Jaunais prozaīķis izvirzījis sev uzdevumu — radīt plašu sacerēju- mu par mūsu armiju miera laikā. Pro- zaīķis ļoti iepazīnis to, par ko raksta, viņam ir liela dzīves pieredze. Viss tas ir neapstrīdams. Bet A. Bakalovam tāpat kā citiem Daugavpils literātiem trūkst literārās prasmes. Romāns «La- bajā flangā» pagaldāms ir tikai atse- višķās nodaļas ar varoņu pagātnes sīku atstāstījumu, ar neproporcionālu at- kāpšanos no sīzeta galvenās līnijas. Rakstītais par visu, ko vien autors zinājis. Rezultātā kompozīcija iznākus ļoti izplūduši. Stipri jāizkopj valoda. Blakus veiksmīgiem, pareiziem salīdzī- ņājumiem, spilgtiem tēlu raksturoju- miem, svaigiem dabas notētojumiem papildināt sastopami arī neīsti izskaits- tinājumi, izdomājumi un «taislas», fra- zes. Autoram vēl pietrūkst māksliniec- skas gaumes, kas nerodas pati no se- vis, bet izveidojas neatlaidīgā darbā.

Interesanti lecerēti daudz pieredzē- jušā P. Benskes sacerējumi. Bet slikti tas, ka P. Benske strādā no gadijuma uz gadijumu, taču literārās darbs pra- sa sistemātiskumu un neatlaidību.

Seminārā iztirzāja arī jauno autoru dzejas (dzejnieki sastāda literārās ap- vienības lielāko daļu.) Viņu vidū iz- ceļas N. Altsūlers, kura dzejas iespie- stas republikaniskajā presē un pat laikrakstā «Literaturnaja Gazeta». Pozī- tīvu novērtējumu saņēma arī daži M. Storoževs un N. Solovjeva liris- kie dzejoļi.

Taču Daugavpils jaunajiem dzejnie- kleim vēl daudz jānācās. Valrums viņu dzejoļu sarakstīti steigā un veltīti svi- namā dienām. Tie ir vienas dienas dzejoļi. Piemēram, vietējā laikraksta darbinieks I. Varlamovs raksta galve- nokārt par «jubilejas temām», pro- tams, ātri un slikti.

Lai izveidotu savu poetisko dzīves uztveri, savu balsi, vārdu sakot, lai kļūtu par mākslinieku, dzīli jāpazīst dzīve, jāiedziļinās savā darbā. Sajā ziņā Daugavpils prozaīku darbi atrodas nesalīdzināmi augstāk par lirisķu sacerē- jumiem.

Literārās apvienības vadītāji M. Ro- manovskis un Z. Filipeckis rīkojas pa- reizi, galveno uzmanību pievēršdami jauno autoru mācībam. Nav jāaizraujas ar jauno literātu tikšanos ar lasītājiem, tāpēc ka vērtīgu darbu jaunajiem lita- rātiem vēl ir maz. Toties ļoti vajadzīgas ir darbu radošās apspriešanas, dziļš, principiāls un reizē pamācošs jauno au- toru stāstu, tēlojumu un dzejoļu iztir- zājums.

Liels trūkums apvienības darbā ir tas, ka tā reti apspriež latviešu pa- domju literatūras labākos darbus un nemaz nav apspriedusi almanacha «So- vetskaja Latvija» pēdējos numurus. Jāpiezīmē, ka šai ziņā vainojama arī Latvijas Padomju rakstnieku savienības krievu sekcija un almanacha redkole- ģija, kas maz interesējas par Daugav- pils literāro apvienību.

Būtu labi, ja arī citas rajonu avī- zes, sekojot Daugavpils laikraksta «Sarkanais Karogs» piemēram, vairāk rūpētos par drošā literatūras jaunātni, palīdzētu tai, drošāk publicētu visu labāko, nobriedušāko, ko radījuši jau- nie autori. Šis rūpes vienmēr attaisno- jas.

B. Buriaks

LEVS PROZOROVSKIS JĀBRAUC

Stāsts

Turpinājums no 2. lapa pusē

inženieris jau bija MTS ēdnīcā. Pasū- tījis brokastis, viņš apsēdās pie galdiņa stūrī un tūdaļ pat izdzirda sauk- stēšanos. Pie viena no blakus galdi- ņiem sēdēja divi jauni strādnieki, kas kļusām sarunājās, brižiem pamezdami pa skatienam uz viņa pusī. Bērups noprata, ka runa ir par viņu.

— Kas tas tāds? — jautāja viens no strādniekiem.

— Mūsu jaunais inženieris, — otrs atbildēja. — Vakar atbrauca un tūlīt ķērās pie darba. Palīdzēja mums iz- vilkt no bedres kombainu. Nav no lep- najiem.

— Jā, var redzēt, labs cilvēks. Ne- tāds ka iepriekšējie, garāmbraucēji. Ar šo darbs veikties.

Paēduši brokastis, abi strādnieki de- vās uz izeju un sasveicinājās ar Bēr- upu kā ar vecu paziņu. Viņš laiņai pa- mājā tiem ar galvu.

Ar direktoru Bērups satikās kan- torī. Akmentīņš posās ceļā uz kolchozu un gaidīja inženieri, lai pakertu to līdzī.

— Kā gulējāt? — Akmentīņš jautri ap- prasījās. — Labi? Nu, redzat. Bet tagad pie darba! Es domāju uzvelt jums uz plectiem rūpes par lokpības fermu mehanizāciju. Līdz pavasarim mums tā jāveic desmit kolchozos. Jā, starp citu, dodiet šur jūsu norīkoju- mu, es likšu sagatavot pavēli par ie- skaitīšanu darbā.

Vēl nekad mūžā Bērups nebija ju- ties tik mūķīgi.

— Gan jau vēlāk, — viņš nomurmi- nāja.

— Kāpēc vēlāk? — Akmentīņš arī

levalcājās. Bērupsam šķita, ka direk- tors paskatījās viņā ar neuzticību. «Vi- nam taisnība», — inženieris nodomā- ja. — «Kā viņš lai zina, kas es tāds.»

Pilnīgā apjukumā Bērups izvilka no kabatas komandējuma apliecību. Ak- mentīņš izlasīja to un sākumā izbrīni- jās, bet pēc tam niecīgi savilka lūpas.

— Kas tā par nejdzību, — viņš pacēla balsi, nežin kāpēc uzrunādas kaktā pie sava galdiņa kaut kādos norē- ķīnu dokumentos legrīmušo grāmatve- di. — Viņi smejas par mani, vai? «Ko- mandēts... uz diviem mēnešiem...» Bet es... es domāju!...

Artura apziņā cita pēc citas kā vle- sulis aiztraucas sarauksties pēdējo die- nu ainas: sadusmotā sieva, vientuļā meža stacija, grīdā ielūzušais kombains, smejošais jaunais pulsis ar cirtaina- jem matiem, meltene rūtinājā ap- metnī... Gandrīz neapzinādamies, ko dara, Arturs pienāca cieši klāt direk- toram un stingri, apņēmīgi pateica:

— Te, biedri Akmentīņ, nav īsti pareizi uzrakstīts. Lieta tā... Lieta tā, ka sākumā patiešām bija paredzēts sū- tit mani tikai komandējumā, bet pēc tam izlēma, ka braukšu pie jums pa- visam.

— Val ministrija to zina? — direk- tors aprauti pavalcēja.

— Protams, zina! — Arturs iesau- cās, cik vien iespējams pārliecinoši balsī.

— Hm, — neuzticīgi norūca direk- tors un atkal iedziļinājās dokumentā. Bet inženieris Arturs Bērups šajā brīdī atcerējās sirno Riekstiņu un pir- mo reizi padomāja par viņu ar sirsnību.

(LTA)

S. STUMBRE

Vērtīgus muzikas izdevumus tautai

Podomju laudis mīl muziku, tā viņiem ir kļuvusi nepieciešama kā darba, tā atpūta. Simti tūkstoši cilvēku nodarbojas ar muziku gan profesionāli, gan mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos, gan katrs savās mājās.

Palietotājiem, bibliotēkās un muzikas iestādēs, varam spriest, par kādu muziku tauta visvairāk interesējas un kas no tās pieejams. Nākas secināt, ka pieprasījums pēc muzikas izdevumiem mēs apmierinām ļoti nepietiekami.

Pārskatot līdzšinējos mūsu izdevumus, jākonstatē vienpusība. Lielāko lomu izdod tīkai mazo formu darbi — solo, kora dziesmas (arī krājumi), operu arijas, instrumentālmuzikā nedaudz miniatūra, dažādi pūtēju orķestriem un ļoti maz grāmatu par muziku, kā arī muzikas mācības grāmatu. Piemēram, 1953. gadā izdevniecība laidusi klajā tikai ap desmit jaunu mūsu materiālu.

Plašākā tautas masām nav dota iespēja iepazīties tuvāk ar latviešu padomju labākajiem lielu formu skandarbem: oratorijām, kantātēm, baletu un simfonisko muziku. Bez leģendārās palikušajai ar Staļina premiju apbalvotajai «Rāinai» sakārtota arī atsevišķā svīta un vairākkārtīgi atskatītais koncertizlase, bet šis darbs nav izdots nedz partitūrā, nedz klavieru izvēlījumā. Nepieciešami būtu izdot J. Ivanova 6. simfonijas klavierizvēlījumu. No M. Zariņa oratorijas «Valmieras varoņi» sevišķi iecienīti un pieprasīti šā skandarbā vokālie numuri, taču tie praksē izmantojami tikai rokkrakstos. Sevišķi bēdīgi šai ziņā ir A. Skultes baleta «Brīvības sakta» liktenis. Sakarā ar to, ka baleta uzvedums uz laiku nav mūsu Operas un baleta teātra kārtējā repertuārā, «Brīvības sakta» muzika vispār nav pieejama. Nepieciešams izdot baleta partitūru un klavierizvēlījumu.

Ieskatot minētos, ar Staļina premiju apbalvotos skandarbības, arī pārējo kompozīciju partitūras un klavierizvēlījumi glabājas pie komponistiem mājās vai labākajā gadījumā, «Muzikas fondā». Sakarā ar to nedz plašākā tautas masām, nedz profesionālām muzikas iestādēm nav nekādas iespējas šos skandarbības iegādāt un iepazīties tuvāk.

Nopietni jādomā arī par latviešu klasiskās muzikas skandarbības izdošanu. Nerunājot nemaz par to, ka liela simfoniskās muzikas daļa glabājas tikai rokkrakstos, jau sen vajadzēja padomāt par ieviešanu latviešu klasiskās operas A. Kalniņa «Bāpūtas» atjaunošanu izdevumu. Pie reizes jāatgādina LPSR Ministru Padomes 1951. gada lēmums par Tautas mākslinieciskā A. Kalniņa piemēģas saglabāšanu. Lēmumā paredzēts izdot A. Kalniņa skandarbības krājumus. Strauji tuvojas 1954. gads, bet šo krājumu kā nav, tā nav...

Cik liels pieprasījums ir pēc nopietnas muzikas, sevišķi operu, simfoniju, baletu, operu klavierizvēlījumiem, rāda jau Rīgas Centrālā mūsu veikala un bibliotēku prakse, nemaz nerunājot par nepieciešamību pēc šiem skandarbības Konservatorijā, muzikas skolās un citās muzikas iestādēs. Kā veikals, tā bibliotēka un muzikas mācības iestādes vienmēr jūtas mūsu trūkums. Labākos latviešu klasiskās un padomju muzikas darbus nepieciešams nosūtīt arī uz brālīgajām republikām, lai tur prezentētu mūsu muzikas kultūru. Mēs esam samērā labi apgādāti ar brālīgo republiku labākajiem klasiskās un padomju muzikas skandarbības, kamēr no savas republikas, atskaitot J. Ivanova 6. simfonijas partitūru, kas izdota Maskavā, nekā līdz šim neesam devuši.

No teiktā jāsecina, ka savu lielo mīlību — propagandēt un izplatīt labākos latviešu klasiskās un padomju muzikas paraugus — mūsu Valsts izdevniecība pilda vāji.

Trūkumi ir arī mazo muzikas formu izdošanas praksē. Piemēram, tauta prasa pēc jaunām laikmetīgām dziesmām solo un kora literatūrā. Tāds pats stāvoklis ir arī ar bērnu dziesmām, pēc kurām pieprasījums sevišķi liels, bet izdots nav gandrīz nekas. Daudz labu bērnu dziesmu sarakstījuši gan vecākas, gan jaunākas paaudzes komponisti: Jēk. Mediņš, L. Garuta, A. Zilinskis, O. Grāvis. Lielākā daļa šo dziesmu jādod no rokkrakstiem. Tūnklāt jāņem vērā, ka dziesmu izdošanas šaurais apjoms nestimulē jaunu dziesmu rašanos.

Par nelietderīgu jāuzskata prakse izdot padomju komponistu dziesmas, kuras mūsu veikalos dabūjamas «Muzgiz» izdevumā, tikai latviešu tekstā. Daudz vienkāršāk būtu izdot tek-

stus atsevišķi vai pievienot tos krievu izdevumiem.

Ļoti bieži pircēji mūsu veikālā prasa pēc latviešu tautas dziesmām vienkāršā apdarē, piemēram, solo balsij ar klavieru pavadījumu. Steidzami apmierināma arī šī prasība.

Nav repertuāra latviešu tautas instrumentāli — kokiēm. Kamēr profesionālie kokiētāji ansambļi kaut kā «iztiek» ar kompozīciju rokkrakstiem un aranžējumiem, pašdarbniekiem šai nozarē tādas iespējas daudz mazākas. Kā zināms, mums ir specialisti šai muzikas novadā, kas varētu ņemt pamatus koku repertuāram, to pakāpeniski papildināt ar jauniem skandarbības. Mūsu izdevniecībai vajadzētu mobilizēt komponistus, lai koku muziku padarītu par līdzsvaru tautas muzikas žanru.

Nav ierīcināšāka aina arī muzikālā izglītājošo grāmatu nozarē. Pavisam maz grāmatu izdots par latviešu komponistiem. Tie pāris izdevumi, kas parādījās veikalos pirms gadiem, nu jau sen izpirkti. Arī brošūras — tulkojumi no krievu valodas — par dažiem krievu un padomju komponistiem sen izpārdotas. Kopš tā laika vērtīgais pasākums vairs netiek turpināts. Latviešu valodā izdota grāmata par muziku nedz oriģināldarbu, nedz tulkojumu veidā veikals nav dabūjamas.

Rīgas Centrālajā mūsu veikālā redzam daudz padomju muzikas zinātnieku vadošajiem muzikas jautājumiem veiktās grāmatas krievu valodā. Tās liecina par ļoti plašu un daudzpusīgu «Muzgiz» izdevniecības darbu Maskavā. No šī darba piemēru pēmt varētu arī mūsu izdevniecība.

Mums trūkst monogrāfiju par latviešu muzikas klasiķiem un mazāka apjoma brošūru par latviešu padomju komponistiem. Izdevniecības plānos darba daļa no tām ir paredzēta, taču darbs nav savlaicīgi organizēts. Mūsu republikā ir diezgan plaši gan vecākas, gan jaunākas paaudzes muzikas zinātnieku kadri, kas spējīgi šādus sacerējuma radīt. Izdevniecības plānos pavisam nav paredzēts izdot brošūras par vērtīgākajiem klasiskās muzikas un latviešu padomju skandarbības — operām, kantātēm, oratorijām, simfoniskās muzikas žanriem u. c., kādus bagātīgi izdod «Muzgiz» izdevniecība. Taču pieprasījums pēc tāda veida grāmatām ir uzskats, ka pēc šiem izdevumiem nebūs pieprasījuma, ir maldīgs un kaitīgs.

Ļoti vēlama būtu izdot labāko padomju muzikas zinātnieku darbus, piemēram, monogrāfijas, tāpat arī darbus par muzikas estētikas jautājumiem.

Nav labāks stāvoklis arī attiecībā uz muzikas mācības grāmatām. Latviešu muzikas zinātnieku darbu par muzikas teorētiskajām disciplinām ir maz, un tie samērā vāji atbilst vajadzībām mūsu muzikas skolās. Kamēr pie mums nekā labāka nav, vai nevajadzētu izdot autoritativu padomju muzikas teorētiku darbu tulkojumus?

Jau pārāk sasāpējis arī jautājums par muzikas literatūras un vēstures grāmatām mūsu republikā, jo Rīgas veikalos tādas nav pieejamas nedz latviešu, nedz krievu valodā. Retus eksemplārus krievu un Vakarēropas muzikas vēsturē krievu valodā Rīgā var sameklēt vienīgi divās (Centrālajā un Konservatorijas) mūsu bibliotēkās. Pēc kādējam materiālam lai strādā mūsu muzikas vēstures pasniedzēji un audzēkņi periferijas skolās?

Komponistu savienības un izdevniecības pienākums ir steidzināt pirmkārt latviešu muzikas vēstures grāmatas izdošanu un gādāt par krievu un Vakarēropas muzikas vēstures grāmatu tulkojumiem latviešu valodā. Jāpiezīmē, ka trūkst arī materiālu latviešu valodā par brālīgo republiku muzikas vēsturi, kā arī par muzikas kultūru tautas demokrātijas valstīs.

Muzikas materiālu izdošanas šaurais apjoms izskaidrojams galvenokārt ar to, ka šim vajadzībām atvēlētie papīra fondi ir nepietiekami. Taču negribas ticēt, ka šo jautājumu nevarētu atrisināt. Daudzās citās padomju republikās, pat tādās, kur papīra rūpniecība mazāk attīstīta nekā pie mums, mūsu izdevniecības strādā visai aktīvi un ražīgi. Ar aktīvu, enerģisku rīcību jāpanāk papīra līmita palielināšana muzikas izdevumiem.

Būtu laiks uzlabot muzikas izdošanas darbu un plaši apmierināt tautas masu prasības pēc vērtīgiem un vispusīgiem muzikas izdevumiem.

Tulkotāja darbs, — vienalga, vai nu tulkojama būtu dzeja vai proza, — ir visai grūts un atbildīgs. Šis izteiciens ietver sevī tik zināmu, sen dzirdētu, pašu par sevi saprotamu domu, ka kļuvis jau gandrīz par truismu. No šā angļu vārda tomēr nebūt nav jābaidās, bet gan atkal un atkal jāatgādā — tulkojāja darbs ir grūts un brīnīgs. Dzeju tulkošana uzliek tulkojājam vēl arī tādas grūtas — pantmēru un atskarpas, — kas savaldā pašu kaislāko un gleznām bagātāko vārda mākslinieku. Kur tu aizraujies, ja oriģināla rindā ir, teiksim, astoņas zilbes, bet tavā valodā prasīt prasās deviņas vai visas desmit? Kā lai nabaga dzejnieks ieliek trispēdju pantmērā, daktiļā vai amfibrachijā, četrzilbīgu vārdu? Katrs no mums zina, ka šādu un šiem līdzīgu nopietnu un jautru sarežģītumu dzejas tulkojāja darbā var sagrābt riekstāvam, bet te jau nav meklējams pats galvenais šai negantī grūtājam un brīnumam pievilcīgajā darbā. Kas tad ir galvenais? Apmēram pirms pieciem gadiem Nikolajs Tichonovs savā grāmatā «Padomju Gruzijas dzejnieki» rakstīja: «Dzejoļus tulkojot, ļoti liela loma ir autora un tulkojāja poetiskās daiļrades vienādai, kopējai leģendai. Tas nav jāizprot šaurā nozīmē. Nav iedomājams, ka pietiktu viena acu uzmanība, lai iegūtu no dzejoļa labu kopiju. Ne jau kopēšanā vai satura jēdzieniskā atveidošanā pastāv lietas būtība. Pats grūtākais — atveidot dzejoļa leksējo dzīvību, atveidot to apslēpto, kas it kā eksistē zem vienkāršajiem vārdiem un kas ietver to, ko mēs saucam par liriku.» Patiesību sakot, šie Tichonova vārdi manī rada zināmu nemieru, pat samulsumu, jo — kas tad īsti ir kāda dzejoļa leksējā dzīve un kas īsti slēpjas aiz šķietami vienkāršajiem vārdiem? So apslēpto zemtekstu katrs taču var izlasīt pa savai gausmei un prasmei, uz savām zināšanām balstīdams, no savām jūtām vadīdams. Mulsam tomēr te nav vietas, jo šķietami neskatnārais jēdziens par dzejnieka leksējo dzīvību kļūst noteikts un skaidrs, ja tuvojāmies dzejniekam un vispār rakstniekam, ar marksisma-leņiņisma zināšanām apbruņoti, ja esam ledzīlīnājusies laikmetā, kurā rakstnieks radījis, viņa tautas vēsturē, viņa paša dzīves metos. Tad kļūst labi salasāms arī zemteksts, viss, kas nav ietvēries leksējā tekstā. Un, protams, tulkojājam autors patiesi un dziļi jāiemēlē. Tā sauktās simpātiskās tīnes neredzamiem raksti leģstīdu veidu un krāsu siltumā, uguns tuvumā, un tā arī autora domas un jūtas tulkojājs uzbur savai tautai ar savas sirds kvēli. Zināšanas, prasme, amats un talants, mīlestība un sirds deģme, — lūk, kas vajadzīgs tulkojājam un, protams, arī ikvienam cita darba darītājam, lai viņa darbs uzleģētu patiesā krāšņumā.

Val G. Gorskis saklausījis Veldenbauma strīdī, pareizi izlasījis zemtekstu, sapratis Veldenbauma laikmetu un arī to, kā šis laikmets ar ievērojamā latviešu dzejnieka darbiem atsaucas un iedarbojas mūsu dienās? Kad lasīju tulkojumus pirmo reizi, devu noteiktu atbildi: «Jā». Tagad, pēc kāda laika, esmu tos vairākas reizes izlasījis no jauna, un nu vairs atbilde nav tik droša un skaidra. Tagad man jāaska — vietām, bet pārīs vietās nav sapratis un daudzās vietās nav pratis saklausīto un izjusto pārliecinoši un pilnvērtīgi pateikt. Blakus krietniem sasniegumiem ir arī rūgtas neveiksmes, bet pozitīvais tomēr ir pārsvarā par negatīvo. Krievu lasītājs, manuprāt, no šīs grāmatas var gūt ieskatu par Eduardu Veldenbaumu, un tas jau ir krietns nopelns.

Izlasē un sakārtojuma G. Gorskis galvenā kārtā turējies pie pazīstamā Rudolfa Egles izdevuma, un tas pagaidām arī vispilnīgāk aptver un apgalvot — ar biogrāfiju, formas analīzi un bibliogrāfiju — lielā revolucionārā dzejnieka dzīvi un darbu. Pēc Rudolfa Egles nāves padomju literatūras zinātnē gājusi tālāk uz priekšu; visai spilgti un dziļi raksturojis Veldenbaumu un viņa lomu mūsu tautas attīstībā savā

romānā «Plaša mākoņi» Andrejs Upīts, un lasītājiem tiesība gaidīt jaunu Veldenbauma padomju izdevumu. Arī G. Gorska tulkojumi nav pēdējais vārds, un tulkojājs pats droši vien jau dzird skanām dvēselē dažas rindas un veselus dzejoļus jaunus variantos. Tulkojājs savu dzejnieku, šķiet, patiešām iemēlējis, bijis no tā zināmā mērā apmāts, to varēs apliecināt katrs, kam ar G. Gorski nācies pēdējo gadu tikties. Arī latviešu valodā viņš ielūkojies jau tādā mērā, ka to saprot, kaut arī vēl nepārvalda, kā nākas. No saviem piedāvājumiem zinu, ka daudzi tulkojāji iztiek tikai ar parindeņiem, nekā nezinādami no oriģināla valodas, dzejnieka tautas vēstures un zemes. Viņi tulko no osetīnu, moldaviešu, igauņu un latviešu valodām un — neprot nevienu. Protams, tā rīkojas tikai dzejas veikālnieki un vienaldzīgie amatnieki.

Nekad un nekur vēl pasaulē nav ar tādu rūpību, mīlestību un enerģiju tulkoji nacionālo, arī vismazāko literatūru darbi kā Padomju Savienībā, un kuplā krievu dzejnieku tulkojāju saime izvirzījusi daudzus vārda māksliniekus ar lielu talantu un lielām zināšanām. Bet valodu zināšanu jautājumus arvien vēl ir sāpīgs un bargi skar arī latviešu dzejniekus, kas tulko citu tautu rakstnieku darbus. Lūk, mēs pilnīgi pamatoti prasām, lai Rāina, Veldenbauma, Andreja Upīša darbu tulkojāji visā pilnībā pārvaldītu latviešu valodu, bet paši mēs tulkojam gruzinu, armēņu, ukraiņu, baltkrievu, tadziku un visu citu padomju rakstnieku darbus, — protams, krievus atskaitot, — pēc parindeņiem, burtiskiem tulkojumiem, un ļoti bieži no krievu tulkojumiem, un bieži vien tad arī novirzāmies kilometriem tālu no oriģināla. Krievu dzejnieki Latvijā, kas tulko latviešus (V. Nevskis, L. Prozorovskis, I. Skorodumovs, V. Alatircevs, G. Gorskis) ir daudz darījuši, lai paceltu savas zināšanas, prasmi. Novēlēsim viņiem jaunus panākumus, bet — ne uz mirkli neizmirsīsim arī paši savus smagos pārdus citu tautu priekšā.

G. Gorskis saņē Veldenbauma pantu un cēnsas ievērot viņa formu.

Осенняя пора — лют дождь и вихрь шумит,
И холод в доме, тьма, и стол мой не накрыт,
Один сижу, а думы вдаль мчатся чередой.

И образы былого встают передо мной.

Pirmie divi vārdi krieviski neatveido oriģinālu, ir tikai tāds problemātisks un sauss meteoroloģisks konstatējums, bet otrā rinda jau pavisam patiesīga saturā un formā:

Un istabā tik tumšs un auksts un galds nav klāts.

Pirmajās divās rindās Veldenbaumam ir 12 zilbju ar pareizu cēzuru, bet tālāk tā pazūd un zilbju jau 13, ko ievērojis arī tulkojājs, tāpat arī rituma lauzums. Sestajā rindā veldenbaumiski ass ir «gāž»:

Un gaišās rožu ainas gāž skumjās dvēseli, —

bet tulkojājam nav izdevusies šī rinda: Цветущей розы пламень — а на душе печаль,

kurpretim labs un vietā ir «пламенем» noslēguma rindā. Dzejoli «Куло es kā pliks pa nātrām» pilnīgi tulkojājam pieder sestā rinda «Много аце заволокло»; Veldenbaumam pietiek ar tumšību un aukstumu. Veldenbaumam ir ļoti daudz paužu, nocīrstu pēdu, panta pārgrozījumu, kam tulkojājs arī centies sekot. Dažreiz tas neizdodas, kā, piemēram, dzejoli «Vēl desmit, divdesmit gadus», kur vietām arī cits zilbju skaits. Nav Veldenbaumam te «peleko kapu krustu» un pavisam vāji skan:

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats
tulkojumā:
Нет лишь предела вращенью
Вечности колеса.

Prozaisks tulkojumā iznācis dzejolis «Vienkāršie ļautipi» («Люди несчаст-

J. SUDRABKALNS

нны); oriģinālā tur lielā pārsvarā daktiļi, tulkojājs te kļūp kā pa celmiem. Pavisam vāji padevies tulkojājam dzejolis «Vai senatnē vien tīkai vīri bija» («Ужель такие только старь бывали»). Pēdējās rindas Gorskim skan:

И нынче того лишь господствует сила;
Кого providенье умом одарило, —
Veldenbaumam:

Vēl tagad ikkatram pār dabu ir varā,
Kam sirdī ir spožums un dievības gars.

Dievības gars te atelstam Veldenbaumam ir radošais, dumpīgais revolucionārais gars, kas grib un spēj atminēt visus dabas noslēpumus, un tulkojumā providences dāvātās prāts to padara sīku un peļu. Divrindu prātu par glāmošanu un bārdi ir tulkojājam ciets rieksts, kas arī palicis nepārkosts un kodols neizlobīts. Vārbūt tāpat kā idiomām, parunām, vārdu spēlēm te adekvāts saturs rodams ar citu formu? Bet abiem komponentiem, glāmiem un bārdai, te tomēr jābūt, un labs padoms būtu dārgs. Katrā ziņā Veldenbauma cietpēdu trochaja vietā G. Gorska garie jambi, kaut arī cēzuras šķēti, velkas un vejas kā smagiem akmeņiem piekrauti rati:

Чем больше борода, тем больше и почтеннее, —
Кому ж не по душе бывает уважение?

Un ja jau esam ratus pieņēmuši, jāšaubas, vai Veldenbauma žigļajam «vagonā ratam» (dzejoli «Laiks ātrāki steldzas kā vagona rats») atbilst tulkojāja smagā «колымага». Dzejolis tulkojumā iesākas ar nepatiesu gleznu.

Veldenbauma pantmērs patvaļīgi sajauktis dzejoļa «Tumsa un migla» tulkojumā. Slavenajās rindās par gulbjiem un padebešiem tulkojājs runā tikai par vienu gulbi un vienu mākonī, un latvieši, kam šīs rindas sirdi ieaugušas, tūlīt sastomās, aina zaudē savu burvību. Jāpiekrit K. Krūzam, ka «šīs rindas pieder pie tādām, kas nav dažādi tulkojamas» («Karogs», 1953. g. 11. num.). Pievīl mūsu gaidas arī kāda cita dzejoļa sākums:

Pa laukiem jau ziedonis dvašo,
Lai rūpes un skumjas nu zūd!

Весеннему ветру открыта,
Вся светится радостью даль.

Tulkojumā šīs rindas daudz bālākas. Dzejoli «Kam tik dzīvot, tas lai dzīvo» oriģināla vārdiem «kad rāizes rejs» pārāk nodeldēts tulkojums «нужда рнерет», tāpat tur nelederas «пулю в лоб — и в киты». Neizdevušās, neizteiksmīgas, neprecīzas rindas G. Gorska tulkojumos ļoti bieži sajaukas ar labām, pat lieliskām, un izputina visa dzejoļa iespaidu. Dažreiz pietiek ar vienu pašu vārdu, — astoņrindu dzejoli «Par spīti grūtiem laikiem» tāds vārds ir «снежок», jo ar deminutīviem Veldenbaums nav draugos, tie viņa dzejas garam sveši.

Esmu pļēvdis dažus neveiksmju piemērus, kuru skaitu varētu palielināt. Bet tulkojāja veiksmes liecina, ka Veldenbaumu viņš sadzirdējis. Pavisam vienkāršā, tautas humora un rūgtuma pilnā dziesma «Domāju es domas dzīlas», elegiskā lirika, revolucionārais patoss, nežēlīgais sarkasms, no kura grīlojas vecā pasaule, G. Gorska labākajos tulkojumos rod patiesīgu atveidojumu. Veldenbauma dzeja latviešu tautas dzīvē leģējusi kā neiznīcināma saistāduja, kā virzītājs progress spēks, un, kad mēs lasām vai klausāmies viņa griezīgās satīras, dziļās pārdomas un sirds liriku, viņa revolucionāros aicinājumus, dzirdam pašas latviešu tautas balsi. G. Gorskis palīdz šo balsi saklausīt pasaulē. Viņam vēl jāziedo krietni daudz pūļu, lai tā atskanētu pilnā skaistumā un spēkā.

Grāmatīku, kurā no Eduarda Veldenbauma 75 dzejoļiem ievietoti 53, teva da Andreja Upīša raksts un fragments no viņa romāna «Plaša mākoņi». Te rodām ne vien visus vajadzīgos faktus un pareizu novērtējumu, bet arī krāsainu, dzīvu dzejnieka tēlu. Beigās varam pievienoties Kārlim Krūzam — gaidīsim jaunu, pilnīgāku grāmatu.

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Un tālāk un atkal tālāk
Rit šausmīgais mūžības rats

Lasītāju vēstules

S. g. 14. septembrī Filharmonijas administrācija norīkoja mākslinieku brigādi koncertam VEF klubā. Koncertu bija pasūtījis VEF arodkomiteja. Kad aktieri ieradās klubā, izrādījās, ka koncerts nenotiks. Filharmonijas administratore B. Strukova lūdza mūs «necelt brēku», jo negribot sabojāt attiecības ar tik cienījamu koncertu pasūtītāju, kāds esot VEF klubs. Koncerts

Nevēriba pret māksliniekiem

notikšot pēc kāda laika. Pēc pāris nedēļām šis koncerts tika paredzēts 27. oktobrī, bet vēlāk atkal atlikt. Beidzot pienāca diena, kad saņemām aicinājumu ierasties klubā. Tur ieradusies uzziņājam, ka esam velti braukuši.

Mēs visi ļoti cienām slavenos VEF darba pirmizrādniekus, viņu priekšizimīgos izstrādājumus. Bet kas atļāvis VEF

klubam ar tādu nevērbu izturēties pret māksliniekiem, pret viņu laiku? Vai neveiksmīgie koncertu rīkotāji no VEF kluba vēl nezina, ka padomju mākslinieks ir tikpat cienījams darba cilvēks kā visi padomju laudis, kas kārtīgi izpilda savus pienākumus.

H. Brauns,
LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks

Pa mūsu rakstu pēdām

„Nedzejiskas detaļas“

Sakarā ar rakstu „Nedzejiskas detaļas“, kas publicēts „Literatūras un Mākslas“ 1953. gada 15. septembra numurā, Latvijas PSR dzīvokļu un civiltieslietu ministrija vietnē P. Kalāpiņovs paskaidro:

Raksts pareizi atspoguļo, ka dzelzsbetona ceļa celtniecība Būvdetaļu rūpnīcā Nr. 3 noris pārāk lēnos tempos. No ceļa celtniecības šogad atvēlētajiem 900.000 rubļiem līdz 1. decembrim bija izlietoti tikai 196.000. Pēdējos divos mēnešos būvdarbi pastiprināti. Celtniecībā strādā 40 strādnieku.

Tāpat rakstā pareizi norādīts, ka pavisam nepietiekamos apmēros tiek celti dzīvokļi pašiem celtniekiem.

Lai sagatavotu dzīvokļu fondu būvstrādniekiem, kas stāties darbā Dzīvokļu un civiltieslietu ministrijā, būvlietuma Katrinas dambī 24, kur jau tiek celts 24 dzīvokļu nams, likti pamati vēl vienam 8 dzīvokļu namam un š. g. decembrī uzcelts 2 standarta saliekamās mājas kopmītnes.

Tiek sagatavotas kopmītnes pie diviem pašlaik ceļamajiem objektiem: sākot ar 1954. gada 15. janvāri, pie „Rīgas“ viesnīcas — 200 cilvēkiem un, sākot ar š. g. 15. decembri, pie dzīvokļa nama Meža ielā 7 — 100 cilvēkiem.

Tiek sagatavota pamatu likšana 82 dzīvokļu namam Lēņina un Fr. Engelesa ielas stūrī.

Saskaņā ar LPSR Ministru Padomes lēmumu Rīgas pilsētas izpildkomitejai bija uzdots līdz 1. decembrim ierādīt telpas kopmītnu iekārtošanai 200 strādnieku vajadzībām, bet izpildkomiteja šīs telpas nav ierādījusi.

Nemot vērā, ka būvdarbu apjoms 1954. gadā pieaugs gandrīz trīskārtīgi, minēto pasākumu realizēšana pilnībā neatrisina jautājumu par celtniecības nodrošināšanu ar vajadzīgo būvstrādnieku daudzumu. Tādēļ ministrija ierosinājusi jautājumu LPSR Ministru Padomē par atļauju uzcelt celtniekiem dzīvojamu cietumu no saliekamām koka mājām 3000 m² platībā.

Tagad, kad rietumvalstu separātā apspriede Bermudu salās pat amerikāņu pusē izpelnījies novērtējumu: „Eizenhauers vilis Cerčilu, Cerčils nav apmierināts ar Eizenhaueru, abi viņi sašutuši par Lanjelu“ — nāk prātā difframbli, kādus vēl pirms pāris nedēļām abos okeāna krastos veiktja šīs apspriedes nozīmi un perspektīvas.

Toreiz, notēlodami, it kā četru lielvalstu konference izjukusi „Maskavas deļ“, dolara politikas rupori ASV, Anglija un Francija par katru cenu gribēja pārliecināt lasītājus, ka Bermudu konference pilnīgi apmierinās „valdību un tautu tieksmi pēc miera“. Reakcionārā rietumprese liksmoja, ka konference „pusceļā starp Ameriku un Eiropu“ demonstrēs tās partneru līdztiesību un radīs to „spēka situāciju“, kādā „varētu lietderīgi sastapties ar Kremļa pārstāvjiem“. Atsīfrējot šo aukstā kara žargonu, „News Chronicle“ paskaidroja, ka konferences galvenais mērķis esot „demonstrēt rietumu vienoto fronti“ un „pielaut“ Franciju „Eiropas armijas“ respektīvi Rietumvalstīs remilitarizācijas jautājumā. Bez tam, — ziņoja laikraksts, — konference izskatīs „visas problemas ar kopēju interesi“ Eiropā, Āzijā, Tuvos un Vidējos Austrumos, Indokīnā, t. i., runājot Anglijas Centrālā informācijas biroja komentētāja Jura vārdiem — tās dienas kārtība aptvers „drausmīgu chaosu“. Bet šai „drausmīgajā chaosā“ pavisam skaidri tomēr izteimās apspriedes režisoru galvenais nolūks: — saskaņot viedokļus amerikāņu politikas centrālajā jautājumā — par Rietumvalstīs remilitarizācijas legalizāciju ar „Eiropas armijas“ palīdzību.

Tiesa, jau pirms Bermudu konferences atskanēja balsis, kas pareģoja konferencē ne gluži tādu iznākumu, kādu vēlējas apspriedes iniciatori... Vispirms, visai neērti iznāca ar Francijas ielūgumu konferencei. Prezidents Oriols, visiem dzirdot, sūdzējās, ka par apspriedes sasaukšanu esot uzziņājis no laikrakstiem. Arī Lanjels un Bido nespēja uzrādīt citu informācijas avotu. Šī netaktiskā uvertūra vēl vairāk kompromitēja franču tautas acīs jau tā nepopulāro ansambli.

Francijas sabiedrības attieksme pret konferenci un tās mērķiem nepārprojami izpaudās asās ilgstošās debatēs Nacionālajā sapulcē, kura, kā zināms, galu galā pēc būtības izteicās pret „Eiropas armiju“ un līdz ar to jau iepriekš nolēma Bermudu konferenci neveiksmi.

Minutālās debatēs, kas ilga no 17. līdz 27. novembrim, uzstājās visu Sapulcē pārstāvēto politisko partiju pārstāvji prasot noraidīt Rietumvalstīs remilitarizācijas plānus, vienalga, zem kādas izkārtnes tos arī mēģinātu realizēt. Pret „mazo Eiropu“ — politisko apvienību starp Franciju, Itāliju, Benlusu un Rietumvāciju — izteicās kopā ar komunistiem visi radikāļi, 40 socialisti, liela daļa degollišu, daudzi MRP locekļi. 25. novembrī Eduardam Erijo jau bija iesniegtas 13 rezolūcijas, no kurām 11 prasīja noraidīt „mazās Eiropas“ projektu. „Šai brīdī, — rak-

stīja „Franc-tireur“, — bija skaidrs, ka runa vairs nav par „mazās Eiropas“, bet gan par Francijas valdības glābšanu“. Šādos apstākļos Lanjels neatlīka nekā cits, kā saistīt nobalsošanu par „valdības politikas kontinuitāti“ ar uzticības votumu. Labējās partijas, baidāmās, ka Francija Bermudu konferences laikā paliks bez valdības, piekāpās: daļa no tām nobalsoja par valdību, daļa atturējās. Lanjels sapēma 275 balsis, 245 deputāti balsoja pret valdību. Vairāk nekā simts — to vidū degolliši, kas ietilpst kabinetā (!), atturējās. Lanjela valdība līdz ar to tika glābta uz... 20 dienām (tai tīk un tā jādemonstrē sakarā ar jauna prezidenta vēlēšanām 17. decembrī). Lanjels un Bido devās uz Bermudu salām. Bet pat amerikāņu prese apspriedes priekšvakarā saprata, ka Francijas delegātu pilnvaras „vairāk nekā apšaubāmas“.

Tā franču tautas grandiozā patriotiskā kustība pret vācu revanšisma atjaunošanu par Francijas neatkarību un diženumu, piespieda Francijas valdību ieturēt Bermudu konferenci neatkarīgu kursu. Tas izpaudās vispirms Lanjela savādajā rīcībā...

Lai gan konference notika aiz dzelzstieplēm un sarunas veda visdziļākā slepenībā, no ārzemju korespondentu uzmanības nevarēja izslīdēt tāds uzkrītošs fakts, ka Francijas delegācijas galva (kurš, starp citu, ir viens no pretendentiem uz Francijas prezidenta posteni) un saprot, ka Francijas sabiedrība nedāv savu uzticību nevienam, kas sekmes revanšistiskā vērmachta atjaunošanu pie Reinas) pledzījis... tikai vienā konferences sēdē. Tiesa, daži korespondenti to centās izskaidrot ar to, ka Lanjels neprotot... angļu valodu, citi atsācās uz oficiālo versiju par premjera slimību. Bet visi viņi zināja stāstīt, ka Lanjels „konferences laikā pastaigājies gar konferences ēku un turpat pozējis fotografēšanai“; ka premjera slimības sasaukums beidzās tieši taj brīdī, kad nolēdzās konference un komunikē trāfētās frazēs vēstīja par „panākumiem, kas gūti sirsnīgās sarunās“; ka Lanjels konferences laikā esot sastrīdējies ar Bido un ar viņu nav runājis, ka Cerčils un Eizenhauers atklāti izteikuši neapmierinātību ar savu franču koleģu utt. u. tml. Lai būtu kā būdams, Vašingtonas nodoms Bermudu konferenci uzlikt Francijai lēmumus, kas būtu nāvērtīgi Francijai par otršķirīgu valsti, cietis neveiksmi.

Bermudu konference „Eiropas armijas“ plāns nav pārvērties uz priekšu ne soli. Eizenhauera un Cerčila jaunie draudi tieši iekļaut Rietumvāciju Atlantijas bloka tikai radījuši Francijā vēl lielāku pretnaru Vašingtonas un Londonas politikai. „Runa ir šodien par Francijas likteni“ — paziņoja pazīstamais franču buržuāziskais politiķis Eduards Daladije, kas ar grupu franču parlamentāriešu pašreiz vīsojas Polijā. Aizvien plašākas franču tautas masas saprot, ka Francijas rietumu partneri tiecas mazināt Francijas lomu Eiropā, grib pārvērst Franciju par Vašingtonas-Bonnas ass atbalsta punktu.

Amerikaniskā ātrā palīdzība

Angļu leiboristu avīzes sarūgtināti raksta, ka Anglijā smokot amerikāņu draudzīgās palīdzības skavās L. Samoilova zīm.

tu. Bet, cenšoties Franciju noslicināt „Eiropas armijas“ purvā, Vašingtona un Londona izliekas, it kā Francija jau šodien nevar patstāvīgi izlemt savas ārpolitikas jautājumus. Tā ir, pēc būtības, rupja šantaža, kas vēsta uz franču tautas veselīgu spēku paralīzi. Tomēr „brīnīgā Adenauera“ piekritājiem nācies pārliecināties, ka „franču rieksts“ izrādījies cietāks, nekā viņi domājuši. Politiskā attīstība Francijā liecina, ka tās patriotiskie spēki apzinās Francijas izcilu lomu pašreizējā starptautiskajā situācijā. Franču tauta saprot, ja Francija piekops patstāvīgu ārpolitiku, nepļaus tai naldīza un bīstama vērmachta atjaunošanu un neles Vašingtonas avānturistisko plānu pavadā, tā pilnīgi spēs nodrošināt šādas politikas realizāciju. Šādas patstāvīgas, nacionālas ārpolitikas realizācijā Francija var palauties uz simpatijām un atbalstu no Padomju Savienības pusēs, kuri ar Franciju saista savstarpējās palīdzības un savienības līgums.

Taču, spriežot pēc ārzemju preses ziņām, „Eiropas armijas“ jautājums nav vienīgais, kurā izpaudās asas pretrunas starp trim rietumvalstīm.

Nopietnas domstarpības starp konferences dalībniekiem radušās arī jautājumā par atbildes izstrādāšanu uz PSRS pēdējo notu. Ārzemju prese ziņo, ka Francija un Anglija noraidījušas ASV ierosinājumu ierobežot četru lielvalstu ārlietu ministru konferenci laika ziņā. Angļu un franču diplomāti esot „izteikušies arī pret Vašingtonas prasību neizskatīt četru ārlietu ministru apspriedē PSRS priekšlikumu sasaukt piecu lielvalstu — ASV, Anglijas, Francijas, PSRS un KTR — ārlietu ministru apspriedi to pasākumu izskatīšanai, kas mazinātu starptautisko sasplīdumu. Sakarā ar to ārzemju laikraksti norāda, ka Bermudu apspriedes dalībnieki nav bijuši arī vienli pretis jautājumā par attiecībām ar Ķīnas Tautas Republiku. Anglijas pārstāvji, ievērojot plašas angļu sabiedrības noskaņas, bet it īpaši tādu „Britu sadraudzības“ valstu, kā Indijas, Birmas, Ceļlonas nostāju, izsakās par attiecību normalizāciju ar Ķīnas Tautas Republiku, jo vairāk tādēļ, ka normālu ekonomisku sakaru atjaunošana starp Angliju un KTR vitāli svarīga Anglijai. Arī Francija sliecoties uz Anglijas viedokļa pusi. Tas izskaidrojams zināmā mērā ar neseno noslēgtu Francijas tirdzniecības vienošanos ar KTR un ar franču sabiedrības plašo arindā prasību izbeigt karu Vjēnnā, panākot vienošanos ar Ho Si Mina valdību un pilnīgi normalizējot attiecības ar Ķīnas Tautas Republikas valdību. Prestatā tam ASV vadītāji atkal izteikušies pret Ķīnas Tautas Republikas tiesību atjaunošanu ANO un Drošības padomē, pret diplomātisko sakaru nodibināšanu ar KTR, atsacījušies to „atzīt“.

Beidzot, tiklīdz Francijas, kā Anglijas pārstāvji anūciēdā neesot piekrituši ASV piekoptajai PSRS ekonomiskās bloķēšanas politikai. Daudzu angļu firmu pārstāvju dūšanās uz Maskavu, PSRS-Francijas tirdzniecības vienošanās noslēgšana, kas paredz jau pirmajā gadā savstarpējās preču piegādes 12 miljardu franku apjomā — ir fakti, kas runā paš par sevi. Ārzemju laikrakstu korespondenti turklāt vēstī, ka Cerčils pazīnīti Eizenhaueram, ka tirdzniecības attiecība starp Angliju un PSRS ir Anglijas dzīvības jautājums...

Tādā Bermudu apspriedē, kura pēc tās iniciatoru domām bija aicināta konsolidēt triju rietumvalstu vienoto fronti un uz tās pamata atbrīvināt virkni jautājumu ASV valsts departamentam vēlamā garā, beigušies ar pavisam neskaidru komunikē un ar pavisam skaidru iznākumu. Tikai vienā jautājumā, — norāda ārzemju komentatori, — konference panāks pozitīvu rezultātu par četru lielvalstu ārlietu ministru apspriedi Berlīnē. Amerikāņi gan esot tiepušies, bet baidīdamies nokļūt izolācijā, piekrituši Padomju notas ierosinājumam.

Bermudu konferences gaita lieku reizi apliecinājusi, ka mūsu dienas separātā ceļā nav iespējams izšķirt nevienu lielāku starptautiskās dzīves jautājumu. Tikai visu leģitīmā pušu apspriedē, kurā tiek ievērota visu dalībnieku līdztiesība un to intereses — spēj pozitīvi izlemt tās daudzās akūtās starptautiskās problēmas, kas gaidīt gaida savu atrisinājumu

Literāts

Kā tikt pie skaidra prāta?

Popularās operetes „Kāzas Maļinovkā“ trešajā cēlienā bandītu atamana uzticamais adjutants Popandopulo stāsta savam šefam, kā bandīti neveiksmīgi pūlējušies atdbūt pie sajāgas līdz nesamāpāl piedzērušos garīdznieku. Izmēģinājuši dažnedažādus līdzekļus, — taču viss bijis veltīgi. Piedzērušais tā arī nenācis pie sajāgas.

Tā ir ar šīm lietām, kad par tām runā no skatuves. Bet, kad tas notiek īstenībā — aiz Muzikalās komedijas teatra kulisēm, tad panākumi ir ievērojami lielāki.

1953. gada 10. decembrī, ap pulksten 8 vakarā, kad jau vajadzēja sākt operetes „Kāzas Maļinovkā“ izrādī, teātri ieradās aktieris V. Hofrats... absolūti „neskaidrā“ stāvoklī. Ko darīt? Zvanīja uz miliciju. Jautāja, vai Rīgā nav kādas iestādes, kas šā laikā varētu piedzērušos cilvēku padarīt skaidru. Izrādījās, ka tādas iestādes nav. Izteikot gluži labi arī bez tās. Cilvēki, lūk, kļūstot arvien apzinīgāki un zinot mēru. Nebija citas izejas: nācās uz ātru roku, kā saka, pašdarbības kārtībā ierīkot savu „apskaidrošanas“ iestādi. Ko vien ar nabaga Hofratu nedarija: deva dzert kaut kādu speciālu līdzekli, kas ar gādīgās direktijas rīkojumu bija atnests no aptiekas, lika zem aukstas dušas un piekopa vēl visvisā-

das procedūras. Rezultāti bija lieliski, daudz labāki nekā ar iepriekš minēto garīdznieku.

Skatītāji, kas to vakar bija sanākuši teātri, pirmajā cēlienā mazliet brīnījās, kāpēc vectēvs Ničipors nevar kādā parunāt, bet izrādes pārejo daļu, kad dzērumu izdzenošais līdzeklis jau bija kā nākas iedarbojies, Hofrats nospēlēja gandrīz normāli.

Tas Muzikalās komedijas teātri nav vienīgais gadījums. Nesen tās pašas netaimīgās „Maļinovkas“ izrādē aktieris M. Rudins tēloja Popandopulo, kā teiktu juristi, gandrīz vai nepieskaitāmības stāvoklī. Vēl agrāk aktieris M. Vērdiņš kādā „Sikspārņa“ izrādē ārkārtīgi dabiski notēloja ierēbūšu cietuma uzraugu. Kritiķi, varbūt, pārmetu aktierim naturalismu un nebūtu kļūdījies: viņš patiešām bija ierēbūšis. Un, ja atgriezīamies vēlreiz pie V. Hofrata, tad der piebilst, ka šis aktieris jau paguvuši izpelnīties krievu desmitu, ja ne vairāk, dažādu sodu... un visus par dzēršanu.

Tiesām iznāk, ka Muzikalās komedijas teātri vajadzētu iekārtot speciālu „atbrīvinātavu“. Ir, protams, arī citi ceļi, kā nodibināt teātri elementaru kārtību. Bet teātra direktorijai un tā sabiedriskajām organizācijām šī problēma, laikam, ir pārāk sarežģīta.

ŠONEDĒL

Sodien Valsts tēlotājas mākslas muzeja lektorijā. Pionieru laukumā 3. lekcija „Māksla senās Grieķijas vergturu sabiedrības uzplaukuma posmā“. Sākums plkst. 14.

Universitātes aulā Staļina premijas laureāta Svjatoslava Richtera klavieru koncerts. Sākums plkst. 20.

14. decembrī Akademiskajā Dramas teātri LPSR Kultūras ministrijas un Latvijas Padomju rakstnieku savienības sarīkota apspriede par jautājumu „PSRS Rakstnieku savienības valdes plenums un latviešu padomju dramaturģijas uzdevumi“. Referents A. Griģulis. Debates. Sākums plkst. 18.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Gleznotāja A. Vindedža darbu izstādē. Republikaniskajā izstādē nepieņemto darbu iztirzāšana. Sākums plkst. 18.

Universitātes aulā KPFSR Nopelniem bagātās mākslinieces Ninas Dorliakas koncerts pie klavierēm Sv. Richters. Sākums plkst. 20.

Mākslas darbinieku namā P. Jurgāna vārdā nosauktās Lēņina rajona muzikas skolas pedagoges Tamaras Leites (soprans) radošā darba vakars. Piedalās Marija Leite (klaviers). Sākums plkst. 20.

Dalles teātri LLA studentu tautas deju ansambļa vakars. Piedalās dubultkvarteti. Sākums plkst. 20.

15. decembrī Mākslas darbinieku na-

mā Rīgas teātru režisoru palīgu un skatuves inspektoru darba pieredzes apmaiņas sanāksme. Sākums plkst. 10.

Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks Leonīds Vigners. Solists Svjatoslavs Richters. Sākums plkst. 20.

17. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā mākslas vēsturnieku un kritiķu sekcijas sanāksme. 1. A. Lapina un A. Eglīša grāmatas „K. Hons“ iztirzāšana 2. A. Eglīša ziņojums par sekcijas darbību 1953. gadā. Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā Zermenas Heines Vagners un Ernsta Bertovska radošā darba vakars. Kārļa Liepas ievadvārds. Sākums plkst. 20.

18. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. 1. Kandidātu V. Začipajeva, V. Medvedeva, B. Danenhiša un J. Delvera darbu atskaites izstādē. 2. Republikaniskajā izstādē nepieņemto darbu iztirzāšana. Sākums plkst. 18.

Mākslas darbinieku namā lekcija vecākiem „Makarenko pedagogiskās idejas“. Lasīs lektors b. Klēgeris. Muzikas skolu audzēkņu koncerts. Sākums plkst. 18.

19. un 20. decembrī Universitātes aulā KPFSR Tautas mākslinieces Nadeždas Kazancevas koncerti. Sākums plkst. 20.